

***Orobanche caryophyllacea* Sm. (OROBANCHACEAE) IN POLAND: CURRENT DISTRIBUTION, TAXONOMY, PLANT COMMUNITIES AND HOSTS**

Renata Piwowarczyk

Department of Botany, Institute of Biology, Jan Kochanowski University
Świętokrzyska 15, 25-406 Kielce, Poland
e-mail: renata.piwowarczyk@ujk.edu.pl

Received: 16.11.2013

Abstract

The paper presents the current distribution of *Orobanche caryophyllacea* Sm. in Poland based on a critical revision of herbarium and literature data as well as the results of my field studies. The majority of localities are in south and south-eastern Poland: Małopolska Upland, Lublin Upland, Roztocze, Przemyśl Foothills, Pieniny Mts, rarely in the valleys of the Lower Vistula and Oder rivers or Wolin island. The distribution map in Poland is included. The taxonomy, biology and ecology of the species are discussed.

Key words: *Orobanche caryophyllacea*, holoparasite, herbarium collections, distribution, hosts

INTRODUCTION

In Poland the holoparasitic genus *Orobanche* L. (Orobanchaceae) contains 19 species, including two ephemeral species [1–19]. These taxa are protected and their majority grow at rare and threatened localities. The species chiefly occur within the belt of the Polish Uplands and in the lower Oder and Vistula valleys. *Orobanche caryophyllacea* Sm. [bedstraw (clove-scented) broomrape] is a European-western Asiatic species [20]. It occurs in Western (from France), Central and Eastern Europe, from southern England, the Netherlands, Germany, Poland, Estonia, Mediterranean Region, to Asia Minor, the Caucasus, and Iran [21]. The species has also been reported from northern Africa [22,23].

Orobanche caryophyllacea is oligophagous and parasitizes species of the family Rubiaceae and the genus *Galium*. In Central Europe, it mostly occurs on *G. mollugo*, *G. verum*, *G. boreale* and *G. odoratum*; it

has also been reported on *G. schultesii*, *G. glaucum*, *G. album*, *G. sylvaticum* or *G. tunetanum* from Algeria [3–5,17,20,23–25]. It prefers xerothermic habitats of the Festuco-Brometea class and fringe communities of the Trifolio-Geranietea sanguinei class, especially of the Geranion sanguinei alliance, chiefly in uplands and mountains, e.g. 1700 m in Slovakia (Bielskie Tatra Mts), up to 2000 m in Switzerland [20,24].

The aim of this study was to identify the present distribution of *Orobanche caryophyllacea* in Poland based on field investigations and verified herbarium and literature data. Preferred habitats, communities, hosts and threats are also discussed below.

TAXONOMIC REMARKS

Orobanche caryophyllacea J. E. Smith 1798, Transact. Linn. Soc. London 4: 169. Syn.: *O. vulgaris* Poiret 1798 (1. Nov.), in Lamarck, Encycl. Meth. 4: 621; *O. galii* Duby 1828, Bot. Gall. 1: 349.

Ind. loc.: “Gathered in shrubby hills near Valcimara [Valcimarra, Calderola, Macerata Province, Le Marche Region, Italy], at the foot of the Apennines [Appennino umbro-marchigiano, Apennine Mountains], in April 1787. Tour on the Continent, vol. ii. 308. Linnaeus received the same from Siberia” [26].

Lectotype: herb. Smith 1087.23 (LINN).

In the traditional division, *Orobanche caryophyllacea* is included in grex *Galeatae* Beck, containing species having the corolla with a curved dorsal line, a galeate upper lip, large flowers, 17–35 mm, yellow-brown, purple, lilac, usually purpureous towards the margin, with high colour variability [22,23]. The species is placed in the section *Orobanche* Teryokhin,

subsection *Galeatae* (Beck) Teryokhin [27], in the most recent approach. In Central Europe, *Orobanche lutea* and *O. teucrii* also belong to the subsection *Galeatae*. In an older approach, these species were included in grex *Galeatae* together with *O. gamosepala* and *O. latisquama* [23]. At present, the former is placed in a separate section, *Gamosepalae*, [27] while *O. latisquama* has been placed in the genus *Boulardia latisquama* [28–30]. *O. clausonis* Pomel, which is classified in grex *Minores* [23], is a very similar species; however, the diagnostic characters indicate it should be included in grex *Galeatae*. It also parasitizes Rubiaceae (e.g. *Asperula hirsuta*, *Rubia peregrina*), occurring in the Mediterranean Region, mainly on the Iberian Peninsula [31,32]. A recent phylogenetic study has shown that *O. clausonis* (section *Orobanche*) is closer to the taxa of the section *Trionychon* [33].

In Central Europe, determination errors are mostly made between *Orobanche lutea* and *O. teucrii*. Unlike *O. caryophyllacea*, *O. lutea* nearly always has a wax-coloured or yellow stigma, the dorsal line of the corolla is curved from its base, slightly convex, but the corolla is not swollen and with a considerably less open throat. It parasitizes the *Medicago* genus and is scentless or the scent is very delicate. The dorsal line of the corolla in *O. teucrii* is straight or weakly convex; the inflorescence is short and with few flowers. It parasitizes species of the *Teucrium* genus. Photographs and descriptions of the species are available in several studies [20,21]. *O. teucrii* was incorrectly reported from the Polish part of the Pieniny Mts [34] and from the Lublin region [35]. The species was identified as *O. caryophyllacea* on herbarium and field verification.

Phenotypic variability of shoots is very high in *Orobanche caryophyllacea*, especially of flowers and stems, with a wide range of colours from albinotic, bright yellow, light pink and purple to violet. The colour of the pistil stigma is also variable. Typically, it is purple-coloured, but forms having orange, yellow and pink stigmas are known. The intensity of pubescence and metric characters are also observed. One population can comprise even a few colour forms. Many varieties have been described: var. *typica* G. Beck, var. *incurvata* G. Beck, var. *buhsei* (Reuter) G. Beck, var. *gymnantha* G. Beck, and over 30 lower units depending on the colour, pubescence and calyx structure [22,23]. Specimens with large flowers (2.5–3.5 mm), lax and multi-flower inflorescence, were determined in Poland, especially in Silesia, as var. *laxiflora* (= *O. laxiflora* Reichenb., f. *macrantha* (Dietrich) G. Beck), while specimens with a lemon-coloured corolla and a purple pistil stigma from the area of Krynica were determined as f. *citrina* (Dietrich) G. Beck [36]. Specimens having a lemon-coloured corolla and a pistil stigma can also be infrequently observed in the Nida Basin (e.g.

Sędziejowice), corresponding to the described form f. *strobiligena* (Reichenbach) G. Beck. Intensely-coloured purple individuals, described as f. *orphinia* G. Beck, can also be encountered in the same populations at scattered localities in Poland. Albinotic specimens have also been observed in shaded sites, such as the specimen in the Grabowiec reserve in the Nida Basin [5]. An albinotic form was described as f. *albiflora* Baquet and reported so far from Belgium [23].

MATERIALS AND METHODS

Field research was conducted in 1999–2013, with the investigations being intensified between 2006 and 2013. All the herbarium materials of *Orobanche caryophyllacea* available in Poland were reviewed. The materials are deposited in the herbaria CHRZ, KRA, KRAM, KTC, KTU, LBL, LOD, OPOL, POZ, TRN, UGDA, WA, WRSL, WSRP, and also in Germany (B, GLM). Herbarium acronyms are given after Mirek et al. [37] and Holmgren and Holmgren [38]. The nomenclature of vascular plants follows Mirek et al. [39]. The nomenclature of syntaxa is based on Matuzkiewicz [40]. The localities are organized as ATPOL cartogram units, 10 km × 10 km [41, see <http://www.ib.uj.edu.pl/chronpol/>], in alphabetical order. Probably incorrect localities or not confirmed by the field or herbarium investigations are marked with the symbol “?” per square number. The localities are described as follows: ATPOL grid unit, geographic location, habitat description, abundance in brackets. The following information is also given for most localities: geographic coordinates and altitude (above sea level), and for revised exsiccatum the collector and collection date, exsiccatum number and the herbarium acronym.

Host plants were observed by delicately exposing the soil with a gardening shovel. A total of 80 soil pits were observed in the field and in the analysis of herbarium materials containing an attached host.

Symbols and abbreviations: ecol. site – ecological site, leg. – collected by, n. – near, phot. – photography, res. – reserve, v. – valley, xer. – xerothermic, gras. – grassland, vid. – seen by, ? – doubtful, uncertain, or unconfirmed locality.

RESULTS

Distribution in Poland

In Poland *Orobanche caryophyllacea* occurs mainly in the Małopolska Upland (chiefly the Nida Basin and the Middle Vistula River valley), Lublin Upland, Roztocze, Przemyśl Foothills, Sudeten Foreland and Silesian Basin, the valleys of the Lower Vistula and Oder Rivers, Wolin island, and Pieniny Mts (Fig. 1). Frequent determination errors were made in the past

and the list below presents only verified data. As my verification showed, the species was incorrectly reported from the Silesian – Krakow Upland [e.g. 42–46, unpublished data from the ATPOL database]. It was most often mistaken with *O. lutea* and *O. kochii*, which often occur in the area, infrequently with *O. bartlingii* and *O. elatior* [47,48]. Many incorrect reports also concerned the Małopolska Upland and adjacent areas [e.g. 49–53, unpublished data from the ATPOL database]. Some literature data could not be verified as the herbarium material was lacking or despite investigations in the field (especially old German data, with not strictly defined localities). These uncertain data are marked with a special symbol on the map (Fig. 1). Attempts are still made to find and verify many of them in the field.

List of localities: **AB:** **22?** – Przytór n. Świnoujście [54]; **23** – Western Pomerania, Wolin island, Wicko, sandy fallow land on Trzciągowska slopes v., leg. H. Piotrowska, 21.06.1962 (UGDA/Wolin 002); **32** – Wolin, Lubin, SW slope of an insolated hill, leg. B. Chmielewski, P. Szklarz, 31.05.1985 (POZ); Lubin, on the side of Główna street, thermophilous slope of the Szczecin Lagoon, $53^{\circ}51'49''N$, $14^{\circ}26'08,02''E$, 50 m, (>30), vid. R. Piwowarczyk, 08.07.2012, [54]; **33** – Trzciągowo, NE of Wapnica, vid. B. Kasperkowicz, 2010, [54]; Wapnica, chalk mine [54]; road side in a mixed coniferous forest, by the blue tourist trail, S of Turkusowe lake, $53^{\circ}52'29,4''N$, $14^{\circ}26'25,1''E$, 54 m, (2), vid. R. Piwowarczyk, 09.07.2012; Wolin island, cliff on the Szczecin Lagoon, leg. H. Piotrowska, 15.07.1951 (UGDA/Wolin 001); Wapnica, sunny gorge, leg. H. Piotrowska, 18.06.1976 (UGDA, 01/04); Dargobądz [54]; Kępa [54]; **96?** – Stargard Szczeciński and Ulikowo [55–57]; **AC:** **05** – Gręziec on Miedwie lake, xer. slope, leg. J. Stasiak, 01.06.1971 (UGDA, 01/03); Gręziec, Pyrzyce district, steppe “Brodogóry” res., on a sunny slope, leg. W. Gugnacka, 29.05.1973 (TRN), [55,58–60]; roadside escarpment by the Pyrzyce-Stargard Szczeciński road [61]; **06** – “Stary Przylep” res. between Stary Przylep and Janowo villages, xer. gras., $53^{\circ}11'27,25''N$, $14^{\circ}59'33,5''E$, 80 m, (<5), vid. R. Piwowarczyk, 25.06.2009, [58,62]; **12?** – Widuchowa [60]; **15?** – Pyrzyce (Pyritz) [56]; **16?** – Zaborosko, E. Ćwikliński, unpubl, 1979 (after ATPOL); **21** – Krajnik (Kränig), leg. R. Schulz 1903, 1908 (B), [63,64]; Krajnik Dolny, xer. gras. in the SE part of Górkki Krajnickie, n. an excavation pit, $53^{\circ}01'35''N$, $14^{\circ}18'37,9''E$, vid. K. Barańska, P. Pluciński, R. Piwowarczyk, 25.06.2009, [60]; Raduń, leg. R. Schulz 1908, (B), [60,63–65, vid. S. Rätzel, 2010 oral com.]; **22?** – Nawodna [60]; **30** – Bielinek on the Oder river, Chojna district, leg. J. Schäde 1847, 1850, leg. R. Schulz 1911, 1914 (B), [63], leg. F. Celiński, 28.05.1971 (KTU, 1057); “Bielinek” res. on the Oder river, leg. Exc. Inst. Bot. U. P., 06.1952 (POZ); Bielinek, xer.

gras. leg. H. Piotrowska, 25.05.1967 (UGDA 01/01, 01/02), vid. R. Piwowarczyk, 07.09.2007 (<15), [64,66–75]; Bielinek-Lubichów Dolny [68]; Markocin [68]; Świerkocin [76]; **31?** – Krzymów [60]; **41** – Stare Objezierze, grassland NE of the village, between the margin of a pine forest and a lake, $52^{\circ}52'43,3''N$, $14^{\circ}21'37,6''E$, 71 m, (<5), meadow with *Arrhenatherum elatius* on the margin of a coniferous forest, $52^{\circ}52'47,2''N$, $14^{\circ}21'30,7''E$, 65 m, $52^{\circ}52'53,6''N$, $14^{\circ}21'33,7''E$, vid. K. Barańska, P. Pluciński, R. Piwowarczyk, 25.06.2009; Dolsko, xer. gras. SW of the village towards Górkka lake, $52^{\circ}53'38,6''N$, $14^{\circ}21'32,7''E$, 66 m, vid. K. Barańska, P. Pluciński, R. Piwowarczyk, 25.06.2009; Żelichów, slope SE of the village (>40), [77]; Moryń (Mohrin) [64]; **66?** – Łupowo [60]; **67?** – Gorzów Wielkopolski (Landsberg): Ruski Stawek (Schützensee) [64]; Wieprzyce [60]; **68?** – Czechów (Zechow) n. Gorzów Wielkopolski [64,78]; **83** – Górzycza, Kostrzyn on the Oder river district, leg. W. Żukowski, 27.05.1962 (POZ); Górzycza (Göritz): Góra Pamięcińska (Frauendorfer Berge), [64,79]; Owczary on the Oder river, on a sunny slope overgrown with xer. vegetation, leg. W. Gugnacka, 29.05.1973 (TRN); Owczary, in a ravine, on a slope, leg. W. Gugnacka, 29.05.1973 (TRN); Owczary, xer. gras., $52^{\circ}28'23,9''N$, $14^{\circ}38'43,1''E$, 39 m, (<10), vid. R. Piwowarczyk, 25.06.2009, [80]; **BC:** **76?** – Szamotuły (Master) [81]; Piaskowo [82]; **BD:** **52?** – Sławskie lake n. Sława Śląska [83]; **81** – Dalków, Kurów Wielki (Dalkau, Kauer), leg. Joachim, 26.06.1888 (auch Pinkwart, 07.1899) (WRSL); Kurów Wielki (Gr.-Kauer) n. Głogów [84,85]; Śrem (Schrien) n. Głogów [85]; **82** – Nielubia (unweit des Nilbauer Birken), leg. Klopfer, 14.08.1928 (WRSL), [86]; **83** – Ogorzelec, Głogów district, in a gras., leg. Z. Głowacki, 11.06.1972 (WSRP, 00005165); xer. gras. WWN Ogorzelec (>30), vid. E. Szcześniak, 2011 (phot.); Lower Silesia, Dalkowskie hills, Szczyglice n. Głogów, on an insolated slope SE of the village in a gras. of the alliance *Koelerion glaucae*, leg. E. Kozioł, 21.05.2005 (KTU, 99017); Szczyglice (Sieglitz) n. Głogów, 15.07.1871 leg. ? (WRSL), [84,85]; **BE:** **16** – Stary Wołów, Wrocław province, sunny slope, leg. E. Kozioł, 17.06.1981 (WRSL); **67** – Górzycza (Gurwitz) n. Wrocław, leg. H. Scholtz (WRSL), [84 (var. *laxiflora*), 85,87]; **77** – Winna Góra (Weinberg) n. Sobótka (Zobten), leg. R. Sadebeck, 06.1840 (WRSL), Winna Góra n. Sobótka [84,85]; Nasławice, xer. gras. and the area around the quarry on a serpentinite hill, so-called Kamienny Grzbiet, Szcześniak unpubl 1997 (after ATPOL), (<300 in 2001), [88], (<80 in 2011), $50^{\circ}53'00,0''N$; $16^{\circ}49'50,8''E$, 174 m, vid. R. Piwowarczyk, 14.07.2011; **87** – Jasinek n. Niemcza (Johannistal), at present Góra Cierniak (Ostseite des Dörner berges), leg. T. Schube, 14.06.1914 (WRSL), [89]; **88** – Prusy, between Niemcza and Strzelin, on

G. mollugo, 06.1856, leg. R. Uechritz (WRSL); Janowiczki (Klein Johnsdorf) n. Niemcza (Nimptsch), on *G. verum*, var. *laxiflora*, leg. Schumann, 05.06.1880 (WSRL), [84,85]; Księginice Wielkie (Gr. Kniegnitz) n. Niemcza [84]; **97** – Niemcza, bank of the Śleża river, behind the hospital, abundant (Loheufer hinter dem Genesungsheim in grossen Zahl), 14.06.1935, leg. Frömsdorf; Niemcza (an den Ohleabhangen bei Nimptsch) [90]; Stasin (Pangel) near Niemcza [85]; **CB: 99?** – Chełmno (Kulm) [81,91–93]; Chełmno, area of the Fryba river [94–96]; **CC: 08** – between Kiełpand Płutowo, on *G. verum* [92,95,96]; Płutowo, leg. A. Kozłowska, 06.1927 (KRAM, 241975); Płutowo, slope, leg. M. Ceynowa, 07.06.1958 (TRN); “Płutowo” res., (3), vid. R. Piwowarczyk, 10.09.2004; (6) vid. S. Kusz, 02.06.2013; Św. Wawrzyniec Mt in Starogród n. Chełmo (Althausen am Lorenzberge) [92,95–97]; “Góra Św. Wawrzyńca” res., xer. gras. (<5), 53°19'37,5"N, 18°22'57,9"E, 92 m, vid. R. Piwowarczyk, 29.05.2009; Szymborino, Chełmno district, leg. M. Ceynowa, 29.07.1961 (TRN), [97]; **18** – slope n. Unisław, NWW of Na Skarpę street (4), vid. S. Kusz, 15.06.2013 (phot.); **39?** – Gajtowo (Getau), between Solec and Toruń [96,98]; Toruń, Dybowa (Niedermühl) [96]; **58?** – between Ściborze and Orłowo [96]; **67?** – Inowrocław [81]; Inowrocław, Niedermühle [96]; **68?** – Jaronty [96]; **75?** – Mogilno [81]; Mogilno/Wiecanowo [82,96,98]; **85?** – Trzemeszno n. Poznań [99]; **CE: 90** – Przeworno n. Strzelin (Im Prieborner Marmorbruch), marble quarry, leg. F. Wimmer, H. Grabowski, 18?? (WRSL), [84,85,100,101]; **95?** – Opole (Oppeln, bei dem Salzmagazin), [100], probably *O. lutea*; **CF: 16?** – Kamień Śląski (Grosstein), [100], probably *O. lutea*; **45?** – Borzysławice (Borislawitz) near Pawłowiczki (Gnadenfeld) [84,85]; **59** – Rudy (Rauden), leg. Dziatzko, 02.07.1897 (OPOL, P/3468); **65** – Kietrz (Katscher), Gipsowa Góra (Gypsgruben), leg. Kelch (GLM-DB, 138814), leg. E. Kozioł, 15.06.1983 (WRSL, 96785), [84,85,101]; Kietrz, sunny slope, leg. E. Kozioł, 15.06.1983 (WRSL, 90811); Dzierzysław n. Kietrz, xer. gras. on gypsum areas, leg. Kelch, 1840 (GLM, 138823), leg. ?, 14.06.1859, on *G. verum* and *G. mollugo* (GLM, 106750), leg. Z. Dzwonko, A. Frey, 23.06.1970 (KRA, 066868); “Gipsowa Góra” res., Dzierzysław n. Kietrz, leg. A. Sendek, 14.05.1972 (KRA, 0138562); leg. A. Sendek, 14.06.1972 (KTU, 10554), [102]; Gipsowa Góra n. Kietrz, leg. K. Rostański, 01.06.1985 (KTU, 99029); leg. B. Fojcik, 01.06.1990 (KTU, 99030); leg. M. Buchalik, 05.06.1999 (KTU, 99027); leg. L. Dudek, 14.06.1972 (KTU, 16210), [103,104]; Kozłówki (Kösling) n. Kietrz, var. *laxiflora*, leg. M. Wetschky, 06.1876, 18.05.1904 (1907?) (WRSL), [85,105]; **DA: 80?** – Gdańsk [96]; **87?** – Frombork (Frauenburg) [106]; **96?** – Kikoły (Kickelhof) (vicinity of Janówek at present) between Kadyny (Cadinien) and Tolkmicko (Tolkemit), by the road, [92,95,96]; **DB: 71**

– Bingsberge hills (at present Góry Łosiowe Mts) between Zakurzewo (Sackrau) and Wełcz (Wolz), on *G. molugo* [92,94,95]; Grudziądz, Zakurzewo, Bingsberge, leg. Peil, 15.06.1880 (TRN), [96]; **81** – Grudziądz (Graudenz) [81], meadows on the high bank of the Vistula, SW of the fortress [92], on *G. mollugo* and *G. verum*, Grudziądz, fortress, leg. Grüter, 03.07.1887 (WA, 33086) [94–96]; **DF: 78?** – Jurczyce [107]; **88?** – Wola Radziszowska [107]; **DG: 00?** – Cieszyn (Teschen) [85]; **EC: 94?** – Modlin [108]; **EF: 04** – between Chomentówek and Sędziejowice, xer. gras. and thermophilous scrub on S- and SW-facing hills on the E and W side of the road (<200 in 2007; <100 in 2013), 50°34'23"N, 20°39'44"E, 264 m, vid. R. Piwowarczyk, A. Przemyski, 2007, vid. R. Piwowarczyk 30.05.2013, leg. R. Piwowarczyk, 06.06.2007, 04.06.2009 (KTC), [5]; Gartatowice, E part, xer. gras., on gypsum, on both sides of the road (<100), 50°34'34"N, 20°37'33"E, 237 m, vid. R. Piwowarczyk, A. Przemyski, 2007, leg. R. Piwowarczyk, 06.06.2007 (KTC), [5]; a quarry in Borków, leg. ?, 2001 (KTC); Samostrzałów, SSE part, xer. gras. (<100), 50°35'18"N, 20°38'41"E, 244 m, leg. R. Piwowarczyk, 04.06.2009 (KTC), [5]; **14** – Pasturka, in a hole remaining after excavated stone on the forest margin, leg. J. Mądalski, 03.06.1966 (KRAM, 494810); oak-hornbeam forest in the W part of the “Grabowiec” res. between Gacki and Bogucice I (<100). The species parasitizes *G. odoratum*, *G. mollugo*, *G. verum* and *Cruciata glabra* there (>50), 50°28'21", 20°34'33"E, 240 m, vid. A. Przemyski, 2006, leg. R. Piwowarczyk, 02.06.2007, 06.06.2007, 28.05.2008 (KTC), vid. R. Piwowarczyk, 2012, [5,53]; “Grabowiec” res. n. Krzyżanowice, gras., leg. A. Jasiewicz, 07.06.1957 (KRAM, 414019); Bogucice, Grabowice (probably the “Grabowiec” res.), leg. K. Kaznowski, 13.06.1931 (POZ); res. Bogucice, leg. S. Chrościelewska, 15.07.1935 (WA, 0000028406=018860); **15** – Łagiewniki n. Busko-Zdrój, xer. gras., S and SW-facing (“Zimne Wody” res.) (<50), 1531, 50°28'58,72"N, 20°44'00"E, 254 m, leg. R. Piwowarczyk, 21.07.2006 (KTC), [5]; Dobrowoda [109]; Czerwony Chotel [109,110], Busko-Zdrój [110]; **24** – Skorocice n. Busko Zdrój, gypsum rocks, leg. A. Jasiewicz, 07.06.1957 (KRAM, 414009); **26** – between Kików and Sułkowice, xer. gras. on a former vast limestone excavation pit (so-called Kamienna Góra), (>200), 50°25'05,51"N, 20°51'24"E, 258 m, 50°25'04"N, 20°51'38"E, 287 m, leg. R. Piwowarczyk, 28.05.2008 (KTC), vid. R. Piwowarczyk 30.05.2013, [5]; Sułkowice [111]; **27** – xer. gras. by the Piestrzec – Biechów road junction (>5), leg. A. Przemyski, 08.2008 (KTC); **34** – Wiślica, W part, xer. gras. and scrub on a S, SE and SW-facing slope (<50), 50°21'01"N, 20°39'50"E, 171 m, leg. R. Piwowarczyk, A. Przemyski, 08.2006 (KTC), [5,110]; **35** – Górkí n. Szczerbaków, xer. gras. on a slope on gypsum, S, SW and SE-facing (>100), 50°20'51", 20°43'54"E, 174 m, 50°20'55",

20°44'01"E, 179 m, vid. A. Przemyski, 2007, leg. R. Piwowarczyk, 2007 (KTC), vid. R. Piwowarczyk 30.05.2013, [5]; **86?** – Janowice, on a dry meadow on a steep slope on the Dunajec river [112]; **EG: 14?** – Góra Chełm, Kąclowa [113]; **17?** – Chełmiecka Góra [36, vid. 06.1916]; **32** – Pieniny Mts, between Macelak and a unnamed peak towards the Szopka pass, by the trail near a group of trees (*Galium*, *Laserpitium*), leg. W. Gugnacka, L. Rutkowski, 14.06.1983 (TRN); Macelak, N slopes, (5), 49°25'14"N, 20°22'32"E, 840 m, vid. I. Dembicz, Ł. Kozub, 03.07.2013 (phot.); Kozia Góra 790 m, Origano-Brachypodietum [114]; Kozia Góra, warm meadow, (<15), vid. R. Piwowarczyk, 23.07.2010, 49°25'15,6"N, 20°22'09,4"E, 791 m; Kozia Góra, SW-facing roadsides, (<20), 49°25'13,1"N, 20°22'21,4"E, 822 m, vid. R. Piwowarczyk, 23.07.2010; **33** – Pieniny Mts [115], Pieniny Mts, woody scrub, leg. Wołoszyn, 07.1928 (KRA, 012171); Pieniny Mts, leg. R. Kobendza, 1926 (WA, 0000028444=018927); Pieniny Mts, leg. A. Jasiewicz, 24.06.1952 (KRAM, 414023); cfr. Pieniny Mts, rocks on the Dunajec river, leg. M. Wayda, 23.06.1994 (KRA, 0128530); Pieniny Mts, Białe Skały, beech forest on S slopes, leg. A. Jasiewicz, 25.06.1964 (KRAM, 414020, 095244); forest below Białe Skały, leg. E. Koteja, 196? (KRAM, 363773), [34]; Ociemny Potok, on the upper side of the green trail, Fagetum carpaticum, leg. K. Zarzycki, 1965 (KRAM, 363778, 363779); Ociemny Potok (Pieniński), in the Carpathian beech grove on *G. odoratum*, leg. K. Zarzycki, 26.06.1966 (KRAM, 363771), [34]; Pieniny Mts, thermophilous beech groves below Czerwone Skały, towards the Pieniński Potok stream, 500 m a.s.l., leg. K. Zarzycki, 08.06.1966 (KRAM, 363772); Potok Pieniński [116]; Potok Pieniński, below the Limerczyki glade, Phyllitido-Aceretum, leg. E. Koteja, 07.1963 (KRAM, 363775), [34]; Potok Pieniński, below Czerzezik, on gruss in scrub, leg. A. Jasiewicz, 24.06.1952 (KRAM, 414010); by the bank of the Pieniński Potok stream, opposite Ociemny Wierch, meadows, leg. A. Jasiewicz, 07.07.1953 (KRAM, 414028); scrub below the Pieniński Potok stream, leg. Szajna, 10.05.1930 (KRAM, 180355), [117]; scrub on rocks below the Pieniński Potok stream, leg. K. Piech, 09.06.1930 (KRAM, 2200105); Dolina Czarnego Potoku valley, 650 m, cleared patch with *Calamagrostis varia*, leg. K. Zarzycki (KRAM, 363769), as *O. teucrii*; Sokolica [116]; beech forest below Sokolica, leg. K. Piech, 09.06.1930 (KRAM, 220106); Trzy Korony, leg. Szajna, 09.05.1930 (KRAM, 180356); Trzy Korony, gras. near the summit, leg. K. Zarzycki, 02.07.1967 (KRAM, 363776); scree below Okraglica [118]; Okraglica, 49°24'56,9"N, 20°25'20"E, 947 m, vid. R. Piwowarczyk, 30.07.2009, 22.07.2010; 07.2012, [4]; Orlica, on gruss on the Dunajec, leg. A. Jasiewicz, 24.06.1952 (KRAM, 414024), as *O. teucrii*; behind the „Orlica” hostel n. Szczawnica, meadow (<15), leg. R. Piwowar-

czyk, 01.08.2009, 49°25'04,6"N, 20°27'35,1"E, 505 m; Góra Zamkowa, gras. near pines by the summit, on *G. mollugo*, leg. K. Zarzycki, 13.07.1967 (KRAM, 363774), [34]; small mid-forest meadow on the slope of Góra Zamkowa by the Potok Pieniński stream, leg. K. Kostrakiewicz, 24.06.1952 (KRAM, 241650); in scrub on Góra Zamkowa, leg. J. Nowak, 19.07.1954 (CHRZ); gras. and scrub n. castle ruins, (2), 49°25'12,5"N, 20°25'12,9"E, 724 m, vid. R. Piwowarczyk, 30.07.2009; Pieniny Mts, „Górka” n. Długi Gronik, meadow with *Brachypodium*, leg. E. Kotejowa, 15.06.1967 (KRAM, 363776, 363777); warm meadow n. Długi Gronik, (<5), 49°25'08,2"N, 20°26'56,6"E, 515 m, leg. R. Piwowarczyk, 20.07.2010, [34]; Łazne Skały, meadow, vid. W. and L. Frey (phot.), 2009 (<30), on *G. mollugo*; between Krościenko and Tylmanowa [119]; Stajkowa Góra over Krościenko, on the Dunajec on the Dunajec SW, dry meadow, 670 m, leg. K. Stawowczyk, 09.06.2009; thermophilous gras. S of an unnamed rock, 872 m, N of Cyrylowa Skała, leg. K. Zarzycki, 13.06.1966 (KRAM, 363780); Łączana, n. Przełęcz Trzy Kopce, small hill N of the trail, (<10), 49°25'08,4"N, 20°23'12,7"E, 780 m, vid. R. Piwowarczyk, 23.07.2010; Nowa Góra 850 m, Origano-Brachypodietum [114]; Kras 460 m, Origano-Brachypodietum, [114, as *O. lutea*]; Polana Pieniny Mts, 940 m, *Veratrum lobelianum*-*Laserpitium latifolium*, [114, as *O. lutea*]; Polana Zaosice, 630 m [120, as *O. alba*]; Wąwoz Gorczyński gorge (Macelowy) [121]; Facimiech [122]; **Slovakia:** Małe Pieniny Mts, immediately past the Slovak border, by the yellow tourist trail descending to Leśnica and diverging from the blue ridge trail between Szafranówka and Bystrzyk, vid. W. and L. Frey, 02.07.2006 and 2008; Wyliżana Mt, by the blue trail, S-facing, 49°24'49,8"N, 20°27'12,3"E, 447 m, vid. R. Piwowarczyk, 01.08.2009; **34** – Małe Pieniny Mts, „Wąwoz Homole” res., gras. on a rock slope, leg. B. Wójcikiewicz, 27.06.1973, 12.07.1973 (KRA, 71416, 71417); „Wąwoz Homole” res., Gras. at the foot of rocks over less than 100 meters to the left of the entrance, W-facing, (<10), 49°24'20,1"N, 20°32'52,4"E, 568 m, vid. R. Piwowarczyk, 31.07.2009; Wąwoz Homole on the west slope of the gorge, rock grassland, E-facing, 49°24'16,6"N, 20°32'51,9"E, 560 m, vid. R. Piwowarczyk, 31.07.2009; **37?** – Krynica [36,123], var. *citrina*; Kopciowa [36,123], var. *citrina*; **44** – Wysokie Skałki, summit [124]; Wysoka Mt, summit, rock grassland, (>5), 49°22'49,4" N, 20°33'20"E, 1050 m, vid. R. Piwowarczyk, 31.07.2009; **46?** – Mikowa n. Muszyna [36]; **FC: 97?** – Drohiczyn [125]; **FE: 13** – Vicinity of Puławy, on hillsides, leg. A. K. Simionow, 06.1887 (WA, 000002845= 018925), Włostowice near Puławy [126]; **23** – Mięćmierz n. Kazimierz Dolny, grassy chalky slope, leg. H. Przychodzeń, 19.06.1980 (LBL); xer. gras., Męćmierz, Albrechtówka (>5), vid. R. Piwowarczyk, 04.06.2011; **27** – Rury, Lublin, gorges, leg.

H. Koporska, 06.1916 (LBL); **28** – Sobianowice n. Lublin, loess slope, leg. D. Fijałkowski, 09.06.1949 (LBL); sunny loess slopes, leg. D. Fijałkowski, 30.05.1959 (LBL); Długie n. Lublin, loess slope, leg. D. Fijałkowski, 03.06.1949 (LBL); Lublin, a gras. belonging to Thalictro-Salvietum pratensis association on a high baulk on the slope of the Bystrzyca valley (>10), 51°16'23"N, 22°37'57"E, leg. A. Rysiak, 2006 (LBL); **52** – Ciszyca Kolonia, xer. gras. by the edge and on the SE-facing slope of the Vistula v. (>100), 51°01'08"N, 21°46'38"E, 153 m, leg. R. Piwowarczyk, 25.07.2001, 01.06.2002, 21.06.2005 (KTC), [1,3,5,17,127]; Dorotka n. Tarłów, xer. gras. and scrub N, S and SE of Dorotka, S, SE and SW-facing (<30), 51°00'02"N, 21°47'05"E, 148 m, leg. R. Piwowarczyk, 01.06.2002, 18.06.2006 (KTC), [1,3,5,17,127]; **59** – Kolonia Żuków n. Krzczonów, a partly forested xer. gras. n. a closed limestone quarry (>5), 51°02'15"N, 22°47'40"E, vid. P. Chmielewski, 17.08.2009, [17]; **62** – Wesołówka, NNE part, S-facing wasteland on chalky rendzina (>15), 50°58'37"N, 21°47'49"E, vid. R. Piwowarczyk, 1999–2006, [1,3,5,17,127,128], it did not occur in 2008–2013; Słupia Nadbrzeżna [50,129], SE-facing xer. gras., 250 m NW of the church (>10), vid. R. Piwowarczyk, 2001, 2005; [*O. caryophyllacea*: Biedrzychów reported in the literature [129]; literature data verified in the field, a locality of *O. lutea* recorded, leg. R. Piwowarczyk, 2007 (KTC); Bałtów [51,126], a locality of *O. alba* recorded, leg. R. Piwowarczyk, 24.06.2007; “Ulów” res. [130], a locality of *O. lutea* recorded, vid. R. Piwowarczyk, 2007]; Popów n. Józefów, xer. gras. on a chalky slope, leg. M. Kucharczyk, 30.06.1980 (LBL); **68?** – Wysokie n. Turobin [126]; **73** – Opoka n. Annopol on the Vistula, xer. gras. on a chalky slope, leg. M. Kucharczyk, 26.06.1980 (LBL); **82** – Dwikozy ecol. site, Dwikozy n. Sandomierz, N of the stadium, xer. gras. on the S-facing slope of the Opatówka river v. (>20), 50°44'20"N, 21°47'03,9"E, 174 m, leg. R. Piwowarczyk, 27.07.2006 (KTC), [5,17,50,131]; Dwikozy n. Sandomierz, (on *G. mollugo*) leg. R. Kobendza, 05.1930 (WA, 0000028402=018858), [5]; **GD: 23?** – Bohukały n. Terespol, xer. gras. [132]; **GE: 23** – Stawska Góra n. Chełm, summit of a chalky hill, leg. K. Izdebski, 10.07.1958 (LBL); Łęczyca-Włodawa lakeland, “Stawska Góra” res., leg. B. Chwastowski, 08.06.1978 (KRAM, 455835); Chełm district, leg. M. Hempel, 1880 (WA, 0000028404 (10898)); **55/56** – Kolonia Teresin, xer. gras. and roadsides on chalky rendzinias on a hill ca 0.5 km S of the village (>50), 50°59'21"N, 23°41'56"E; 50°59'14"N, 23°42'20"E; 50°59'20"N, 23°41'30"E; 50°59'00"N, 23°40'46"E, vid. P. Chmielewski, A. Cwener, R. Krawczyk, 2005, leg. P. Chmielewski, R. Piwowarczyk, 15.07.2006 (KTC), [17]; Teresin, along the margins of a small forest n. Teresin farm, leg. F. Karo, 29.06.1883 (WA, 0000028413=018891); **56** – Strzelce (near Białopole) in Hrubieszowskie district, leg. K. Łap-

czyński, 20.07.1870 (WA, 0000028399=018863); **61/62** – Tarnogóra, gras. belonging to Thalictro-Salvietum pratensis association in the escarpment complex in the Wieprz v. (>15), 50°53'47"N, 23°07'10"E, leg. A. Cwener, 24.06.2008 (LBL), [17]; **62** – Dworzyska, E-facing steep slopes of the Wieprz v., an overgrowing Thalictro-Salvietum pratensis association (<20), 50°55'47"N, 23°08'38"E, leg. A. Cwener, 09.06.2008 (LBL), [17]; **64** – Skomorochy Małe n. Grabowiec, chalky slopes, leg. D. Fijałkowski, 14.06.1958 (LBL); Hajowniki (Reforma), xer. gras. and scrub on the chalky slope of the Wolića v., on the northern side of the Skierbieszów – Grabowiec road (>50), 50°50'26"N, 23°26'35"E, leg. A. Cwener, 22.06.2007 (LBL), [17]; **67** – Szpikolesy n. Hrbieszów, scrub of a loess slope, leg. D. Fijałkowski, 13.06.1958 (LBL); **72** – Złojec, a xer. gras. belonging to Thalictro-Salvietum pratensis association on a midforest hill in the Łabuńska v., ca. 300 m N of the village church (>30), 50°46'55"N, 23°07'12"E, vid. W. Michalczuk 17.06.2006, [17]; **77** – Czumów n. Hrubieszów, loess slope, leg. D. Fijałkowski, 20.06.1955 (LBL); **81?** – Szczerbieszyn [108]; Dziewcza Góra S of Niedzieliiska [133]; **82** – Kąty n. Zamość, clearing in an oak forest on rendzina, leg. D. Fijałkowski, 05.06.1955 (LBL); oak forest on chalk, leg. D. Fijałkowski, 29.06.1951 (LBL); sunny chalky hill, leg. D. Fijałkowski, 04.06.1959 (LBL); Kąty II, xer. gras. adjacent to a dirt road from the Wymysłówka village to Wychody, on a midfield hill known as Wieprzeka Góra (>50), 50°40'22"N, 23°07'22"E, leg. R. Piwowarczyk, W. Michalczuk, P. Chmielewski, 15.07.2006 (KTC), [17]; Hubale, xer. gras. on a calcareous hill, ca. 0.5 km N of the village (>15). The locality was partly damaged by ploughing in 2009. 50°41'07"N, 23°09'47"E, vid. W. Michalczuk, 2007, [17]; **94** – Łabunie n. Zamość, forest glade on chalk, leg. D. Fijałkowski, 15.07.1957 (LBL); **96** – Dobużek, “Skarpa Dobużańska” res., ca. 1 km NW of the Dobużek village, on the steep slope of the Huczwa v., xer. gras. belonging to Thalictro-Salvietum pratensis association, on chalky rendzina and chernozems (>50), 50°34'50"N, 23°42'55"E, leg. P. Chmielewski, R. Piwowarczyk, 12.07.2006 (KTC), [17]; **GF: 07** – Posadów, xer. gras. on embankments of an early medieval earthwork, on the edge of the Kamionka v., ca. 0.5 km N of the village (>30), 50°30'27"N, 23°48'57"E, vid. E. Gorgol and P. Chmielewski, 24.05.2009, [17]; **14?** – Biała Góra n. Tomaszów [126]; **15** – Przeorsk, xer. gras. on the Łysa Góra hillside and on the bottom of a dry small v. joining the Sołokija river (>50), 50°25'27"N, 23°31'06"E, leg. P. Chmielewski, R. Piwowarczyk, 09.06.2007 (KTC), [17]; **25** – Machnów Stary, overgrowing xer. gras. in the „Machnowska Góra” res. (>10), 50°22'06"N, 23°35'18"E, vid. P. Chmielewski, R. Piwowarczyk, 13.07.2006, [17]; **80?** – Winna Góra n. Przemyśl, S slope; ravine behind the Drużbacki farm [134]; **90** – Przemyśl, Grochowska street, dry roadside, leg. M. Wolanin, 05.06.2009 (KRA).

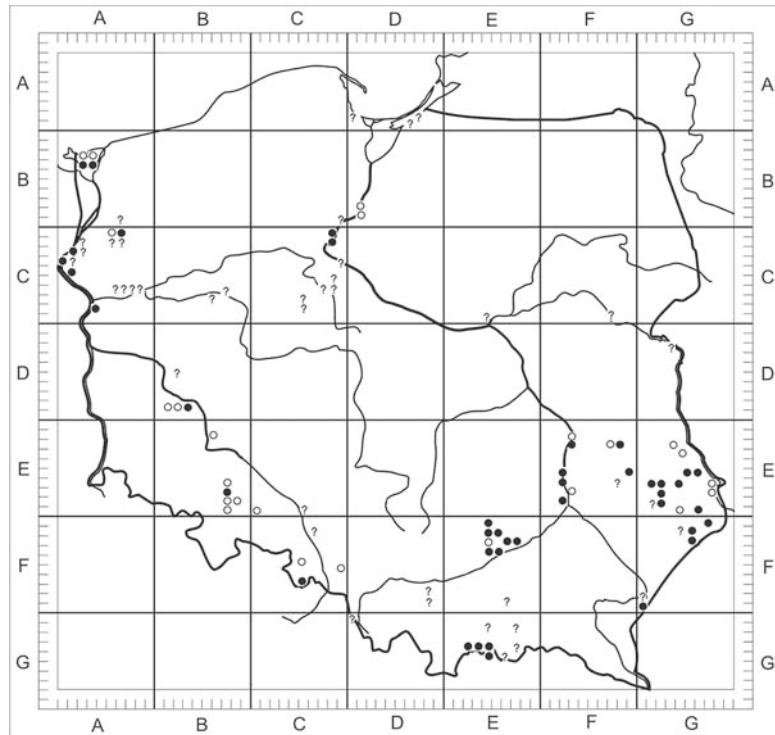

Fig. 1. Distribution of *Orobanche caryophyllacea* in Poland: ● – localities confirmed after 2000; ○ – localities documented with herbarium collections, not confirmed after 2000; ? – localities not confirmed in the field, uncertain or probably doubtful, lack of herbarium materials.

Host preferences

Prior to my study, *Orobanche caryophyllacea* was reported from Poland as a parasite of the Rubiaceae family, genera *Galium*, *Asperula* and *Sherardia* [135]. A total of 80 soil pits were investigated in the field between 2006 and 2013. Herbarium materials were analyzed if a specimen was collected together with the host. My analysis has shown that in Poland *O. caryophyllacea* parasitizes exclusively species of the family Rubiaceae. It infects

G. mollugo in 80% of cases, seldom *G. verum* and very rarely *G. boreale*, e.g. in Sędziejowice or Kików in the Nida Basin. Parasitism on *G. odoratum* was noted only in the “Grabowiec” reserve in the Nida Basin [5] and in Carpathian beech forests in the Pieniny Mts (leg. K. Zarzycki, 26.06.1966, KRAM; see *list of localities*). The species parasitized *Cruciata glabra* only at one locality on the margin of the “Grabowiec” reserve [5] (Fig. 2). Symptoms of host weakening by the parasite were not observed.

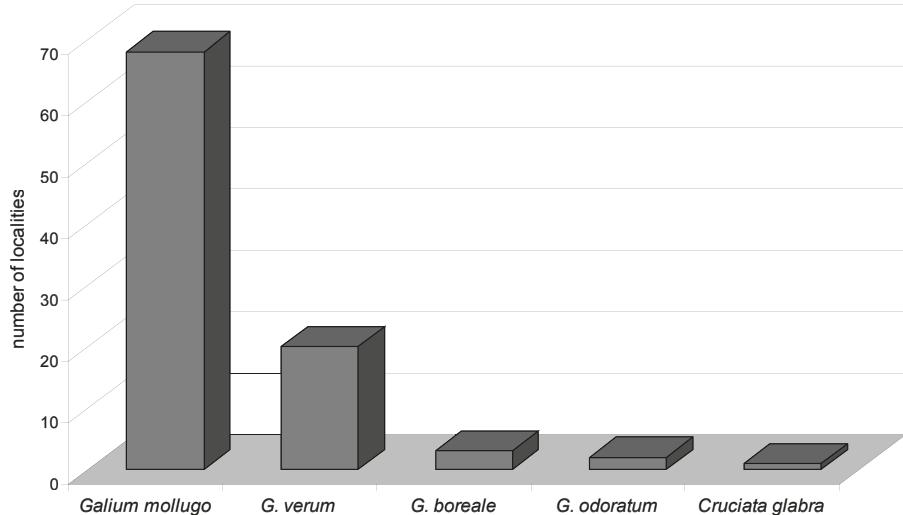

Fig. 2. A comparison of preferred host species of *Orobanche caryophyllacea* in Poland (on the basis of field observations and herbarium research).

Preferred habitats and plant communities

In Poland *Orobanche caryophyllacea* mainly occurs in thermophilous habitats, from the southern sector of the horizon, seldom on west- or north-facing slopes, i.e. xerothermic grasslands of the Festuco-Brometea class, thermophilous meadows Molinio-Arrhenatheretea class. These communities vary considerably depending on the substrate, altitudinal aspect and regional location (Table 1). A description of phytocoenoses preferred by *O. caryophyllacea* in the regions with the highest density of its localities in Poland is given below.

Pieniny Mts. The properties of soils in the Pieniny Mts are different from the soils in the Carpathian Mts which formed from Carpathian flysch [136]. This had a fundamental influence on the distribution of localities of the species belonging to the genus *Orobanche*. *O. caryophyllacea* occurs here on lime soils, shallow or medium deep and highly skeletal rendzinas, less often on brown soils [34]. The species has been reported from thermophilous meadows, especially herbaceous meadows in the Pieniny Mts (Arrhenatheretum elatioris, Gladiolo-Agrostictum capillaris, Anthyllidi-Trifolietum montani associations), at higher altitudes Veratrum lobelianum-Laserpitium latifolium association, xerothermic grassland of the Festuco-Brometea class and alpine grasslands developing on calcareous substrate Seslerietea variae class (ecotones of the thermophilous rock grassland Festucetum pallantis, alpine rock grassland, endemic community Dendranthemo-Seslerietum variae associations, Seslerietea variae class) – community *Calamagrostis varia*: on slopes and screes of S-facing rock gorges, relict pine groves, thermophilous beech groves (Carici albae-Fagetum association), mountain sycamore maple forest Phyllido-Aceretum association (Tilio platyphyllos-Acerion pseudoplatani alliance) [4,34,114,118,121]. The current field research done by the authors could suggest that at present *O. caryophyllacea* occurs mostly in the Anthyllidi-Trifolietum montani association, thermophilous meadows with xerothermic plants, rarely in communities from Trifolio-Geranietea sanguinei and Rhamno-Prunetea classes, usually on mild slopes or at flat sites (Table 1).

Nida Basin. *Orobanche caryophyllacea* occurs in xerothermic grasslands, on hills, in pits often remaining after excavation or in quarries still operating in the area, of the Cirsio-Brachypodion pinnati alliance, especially in the Adonido-Brachypodietum pinnati, Thalictro-Salvietum pratensis, rarely Inuletum ensifoliae, and also on gypsum hills in locally differentiated communities Seslerio-Scorzonerenetum purpureae and Carex glauca-Tetragonalobus maritimus ssp. siliquosus associations. The only locality in the “Grabowiec” reserve is on gypsum in the oak-hornbeam forest of

the Querco-Fagetea class where it parasitizes *Gaultheria odoratissima*. The species has been rarely recorded in grassland communities of the Sisymbrio-Stipetum capillatae association. These preferred communities are often in mosaic vegetal communities of the Stellarietea mediae, shrub communities Rhamno-Prunetea, fringe communities Trifolio-Geranietea sanguinei and ruderal communities Artemisietea vulgaris classes [5] (Table 1).

Łublin Upland and Roztocze. The species is recorded on sun-exposed hillsides (e.g. Machnowska Mt, Wieprzecka Mt) and in river valleys (Vistula, Wieprz, Huczwa, Kamionka, Łabuńska, Sołokija, Bystrzyca) or on embankments of early medieval earthwork, on calcareous or loess substrate (especially chalky rendzina and rarely chernozems). It prefers open sites where it occurs in xerothermic grasslands of Cirsio-Brachypodion pinnati alliance, especially communities Thalictro-Salvietum pratensis, Inuletum ensifoliae, Adonido-Brachypodietum pinnati associations, with a high contribution of thermophilous fringe species and shrubs of the Trifolio-Geranietea sanguinei or Rhamno-Prunetea classes [17].

Lower Silesia and Opole region. At present *Orobanche caryophyllacea* occurs in post-excavation serpentinite pits in the Kamienny Grzbiet hill (Nasławice region) in the Ślęza Massif and in the Ogorzelec (Głogów Glacial Valley). A unique community determined as Viscario-Avenuletum pratensis association has formed there. The community comprises species of the Festuco-Brometea, Molinio-Arrhenatheretea, Koelerio glaucae-Corynephoretea canescens and Trifolio-Geranietea sanguinei classes [88], (Table 1).

In the Opole province, it occurs at one locality on Góra Gipsowa Mt near Kietrz. The site has persisted since the 19th century. The species grows on former gypsum extraction workings in xerothermic grassland of the Festuco-Brometea class with a high contribution of fringe species of the Geranion sanguinei alliance [104], (Table 1).

Pomerania. On the Lower Oder and Vistula rivers, *Orobanche caryophyllacea* is mostly found on rich moraine calcium carbonate in xerothermic grasslands of the Festuco-Stipetum alliance, mainly in Potentillo-Stipetum capillatae associations, often occurring as a mosaic with meadow communities of the Molinio-Arrhenatheretea, fringe communities Trifolio-Geranietea sanguinei or shrub communities of the Rhamno-Prunetea classes (Table 1).

On Wolin island, the species occurs on strongly disturbed slopes of the Szczecin Lagoon (Lubin area), in thermophilous grassland communities with a high contribution of meadow and ruderal species. It is also encountered on the roadside in a cleared mixed forest towards Wapnica (see *list of localities*, Table 1).

Table 1
Plant communities with *Orobanche caryophyllacea* in Poland.

Location	Sulkowice Sętzeljowice	Samostrzafów	Katy II	Dwikozy	Wawrzyniec Mt	Owczary	Stary Przylep	Stare Objezierze	Krajkik Dolny	Lubin	Nastawice	Wysokie Skalki	Homole	Okraglica	Dlugi Gronik	Kozia Mt	Zamkowa Mt	Grobowiec	
Date	28.05.2008	19.06.2012	04.06.2009	15.07.2006	27.07.2006	29.05.2009	25.06.2009	25.06.2009	25.06.2009	08.07.2012	14.07.2011	31.07.2009	22.07.2009	23.07.2010	29.07.2012	30.07.2009	23.07.2011	28.05.2011	
Latitude [N]	50°25'05.51"	50°34'2.8"	50°35'18.2"	50°44'20"	50°44'22"	53°19'37.5"	52°28'23.9"	53°11'27.25"	52°52'33.6"	53°01'35"	53°51'49"	50°53'00"	49°22'49.4"	49°24'20.1"	49°24'49.4"	49°25'08.2"	49°25'15.6"	49°25'12.5"	50°28'21" C
Longitude [E]	20°51'24"	20°39'45"	20°38'41.6"	20°37'22"	21°47'03.9"	18°22'57.9"	14°38'43.1"	14°59'33.5"	14°21'33.7"	14°18'37.9"	14°26'08.2"	16°49'50.8"	20°33'20"	20°32'52.4"	20°25'20"	20°26'56.6"	20°22'09.4"	20°25'12.9"	20°34'33" 0
Altitude a.s.l. [m]	258	271	244	272	174	92	39	80	65	26	50	174	1052	568	947	515	791	724	240 n
Relevé area (m ²)	25	50	30	50	30	25	50	25	25	25	25	15	40	20	25	50	25	50	s
Exposure	S	SW	SE	SE	S	S	NW	SW	SE	SE	S	SE	S	W	SE	NE	SW	SW	t
Inclination [°]	10	10	5	10	15	20	10	10	10	15	15	15	60	40	40	15	20	20	5 a
Cover of tree layer A (%)	-	-	-	-	10	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	25	20	85 n
Cover of shrub layer B (%)	15	15	-	15	15	-	-	-	-	10	-	-	-	-	20	15	15	20	35
Cover of herbaceous layer C (%)	85	85	100	100	90	95	95	80	95	100	95	60	95	75	100	100	100	90	c
Cover of moss layer D (%)	5	15	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	15	20	15	10	5	15	20
Number of species	57	77	57	34	42	27	31	28	31	35	25	35	22	60	23	45	56	34	33
<i>Orobanche caryophyllacea</i>	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	v
Ch. Festuco-Brometea, Festucetalia valesiacae																			
<i>Centaurea scabiosa</i>	+	1	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	1	+	1	+	+	+	IV
<i>Euphorbia cyparissias</i>	+	2	+	+	+	+	+	+	+	+	1	1	1	+	+	+	+	+	III
<i>Brachypodium pinnatum</i>	1	+	+	2	2	+	1	+	+	3	+	+	+	+	+	+	+	+	III
<i>Centaurea stoebe</i>	+	+	+	+	+	+	+	+	+	3	+	+	+	+	+	+	+	+	III
<i>Potentilla arenaria</i>	1	+	+	+	1	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	III
<i>Plantago media</i>	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	III
<i>Stipa capillata</i>	1	1	1	4	2	1	1	1	1	+	+	+	+	+	+	+	+	+	II
<i>Artemisia campestris</i>	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	II
<i>Phleum phleoides</i>	+	+	+	+	+	+	+	+	+	4	+	+	+	+	+	+	+	+	II
<i>Veronica spicata</i>	+	+	+	+	+	+	+	+	+	1	+	+	+	+	+	+	+	+	II

Location	Sulkowice	Ślęzajowice	Samostrzelów	Kąty II	Dwikozły	Wawrzyniec Mt	Owczary	Stary Przyłęp	Stare Objazdze	Krójnik Dolny	Lubin	Nasławice	Wysokie Skalki	Homole	Okraglica	Dlugi Gronik	Ząbkowa Mt	Koźia Mt	Grahowiec
<i>Salvia verticillata</i>	-	+	+	1	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-
<i>Achillea pannonica</i>	+	-	-	-	+	+	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>Dianthus carthusianorum</i>	+	-	-	-	-	+	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>Carex flacca</i>	1	-	+	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>Melampyrum arvense</i>	+	+	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>Koeleria macrantha</i>	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>Scabiosa ochroleuca</i>	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>Festuca rupicola</i>	1	1	+	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>Filipendula vulgaris</i>	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>Actinos arvensis</i>	+	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>Adonis vernalis</i>	+	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>Asperula tinctoria</i>	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>Campanula sibirica</i>	+	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>Festuca pallens</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>Onobrychis vicifolia</i>	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>Sesleria uliginosa</i>	+	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>Allium montanum</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>Allium olereum</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>Asperula cynanchica</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>Avenula pratensis</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>Campanula glomerata</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>Carex humilis</i>	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>Carlina vulgaris</i>	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>Scorzonera purpurea</i>	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>Stachys recta</i>	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>Stipa joannis</i>	-	-	1	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Location	Salkowice	Ścierżowice	Samostrzelów	Kąty II	Dwikozy	Wawrzyniec	Owezary	Stary Przyłep	Objazierze	Stare Krajnik	Lubin	Naskawice	Wysokie Skalki	Homole	Okrąglica	Długie Gronik	Kozia Mt	Zamkowa Mt	Grabowiec
<i>Tetragonolobus maritimus</i> subsp. <i>siliquosus</i>	+	.	1	1
<i>Thesium linophyllum</i>	+	1	1
<i>Thymus pannonicus</i>	+	1	1
<i>Inula ensifolia</i>	2	.	.	2	1
<i>Sisymbrium polymorphum</i>	+	+	1	.
<i>Seseli annuum</i>	.	+	+	1
Ch. Trifolio-Geranietea sanguinei																			
<i>Galium verum</i>	+	1	+	.	1	2	2	1	1	1	3	2	.	.	+	.	.	IV	.
<i>Medicago falcata</i>	1	1	+	1	2	.	2	+	1	.	.	.	+	.	+	.	.	III	III
<i>Coronilla varia</i>	.	+	+	+	+	.	+	.	+	.	.	.	+	.	+	.	.	III	.
<i>Agrimonia eupatoria</i>	.	.	+	+	.	.	.	+	+	.	+	.	.	II	.
<i>Origanum vulgare</i>	.	+	1	+	1	1	.	II	.
<i>Trifolium montanum</i>	1	.	.	+	+	.	+	.	.	II	.
<i>Thalictrum minus</i>	+	.	.	.	+	3	II	.
<i>Chionopodium vulgare</i>	+	.	1	.	.	II	.
<i>Fragaria viridis</i>	.	+	.	+	.	.	.	+	II	.
<i>Pedicularis cervaria</i>	+	.	.	.	+	.	.	+	+	1	.
<i>Pedicularis oreoselinum</i>	.	2	+	.	1	1	.
<i>Viola hirta</i>	+	+	.	+	.	.	1	.
<i>Bupleurum falcatum</i>	+	1	.
<i>Anemone sylvestris</i>	.	+	1	.
<i>Campanula rapunculoides</i>	+	1	.
<i>Veronica teucrium</i>	.	+	+	1	.
<i>Vicia tenifolia</i>	.	+	+	1	.
<i>Valeriana angustifolia</i>	+	+	+	1	.

Location	Sulkowice	Sędziszowice	Samostrzaw	Katy II	Dwikozy	Wawrzyniec	Owczary	Stary Przyłęp	Stare Objazdze	Krajnik Dolny	Lubin	Naskawic	Wysockie Skalki	Homole	Okrąglica	Dlugi Gronik	Kozia Mt	Zamkowa Mt	Grobowiec
Ch. Molino-Arrhenatheretea																			
<i>Galium mollugo</i>	4	2	3	1	2	2	.	.	1	+	1	1	+	2	3	3	3	+	V
<i>Dactylis glomerata</i>	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	3	+	1	+	IV
<i>Achillea millefolium</i>	+	+	+	.	.	.	+	+	.	.	1	+	1	.	.	+	.	.	III
<i>Arrhenatherum elatius</i>	+	+	+	2	.	+	1	1	2	3	.	III
<i>Festuca rubra</i>	1	1	+	3	2	2	.	II
<i>Knautia arvensis</i>	+	+	+	II
<i>Leucanthemum vulgare</i>	+	+	2	+	+	.	II
<i>Plantago lanceolata</i>	+	+	2	+	1	.	.	.	II
<i>Anthyllis vulneraria</i>	+	1	+	.	.	I
<i>Campanula patula</i>	+	.	.	.	I
<i>Centaurea jacea</i>	+	.	.	.	I
<i>Galium boreale</i>	+	2	+	I
<i>Leontodon hispidus</i>	+	+	I
<i>Taraxacum officinale agg.</i>	+	.	.	.	I
<i>Trifolium pratense</i>	+	+	.	.	.	I
<i>Trifolium repens</i>	+	.	.	.	I
<i>Vicia cracca</i>	+	+	+	.	.	.	I
<i>Rumex thyrsiflora</i>	I
<i>Festuca pratensis</i>	+	I
<i>Lathyrus pratensis</i>	+	+	.	.	.	I
<i>Phleum pratense</i>	+	.	.	.	I
<i>Prunella vulgaris</i>	+	.	.	.	I
<i>Tragopogon pratensis</i>	+	.	.	.	I
Ch. Artemisietae vulgaris																			
<i>Echium vulgare</i>	3	+	.	.	+	.	.	.	II
<i>Anchusa officinalis</i>	+	.	.	.	+	.	.	+	.	.	.	—	
<i>Artemisia vulgaris</i>	.	+	+	.	.	+	I

Location	Słupkowice	Średzieńowice	Samostrzelów	Katy II	Dwikozy	Wawrzyniec Mt	Owczary	Stary Przyłęp	Stare Objazdce	Krajanik Dolny	Lubin	Nastawice	Wysokie Skalki	Homole	Okrąglica	Długie Gronik	Kozia Mt	Ząbkowa Mt	Grabowiec
<i>Descurainia sophia</i>	1
<i>Geranium robertianum</i>	+	1
<i>Geum urbanum</i>	1	1	1
Ch. Rhanno-Prunetea																			
<i>Prunus spinosa C</i>	.	.	+	.	.	+	.	+	1	+	.	.	.	1
<i>Cotoneaster integrifolius B</i>	+	+	.	.	.	1	.	.	1	1
<i>Crataegus monogyna B</i>	1	+	.	.	+	1	1
<i>Prunus spinosa B</i>	+	+	2	.	.	1	1
<i>Crataegus monogyna C</i>	+	1	1
<i>Rosa dumalis B</i>	1	2	.	.	1	1
Ch. Querco-Fagetea																			
<i>Acer pseudoplatanus C</i>	+	.	.	.	+	.	.	.	1	1
<i>Corylus avellana C</i>	+	.	.	.	+	+	1	1	1
<i>Corylus avellana B</i>	2	3	1	1	1
<i>Epipactis helleborine</i>	+	1	1
<i>Lonicera xylosteum C</i>	+	.	1	1	1
<i>Melica nutans</i>	2	.	.	1	1	1
<i>Pulmonaria obscura</i>	+	1	1	1
Ch. Epiphlobetea angustifoli																			
<i>Fragaria vesca</i>	.	+	+	2	+	.	.	+	+	.	1	1
<i>Calamagrostis epigejos</i>	1	+	1	1	1
<i>Rubus idaeus</i>	+	.	.	+	.	.	1	1	1
<i>Verbascum nigrum</i>	+	+	+	.	.	.	1	1	1
Ch. Agropyretea intermedia-repentis																			
<i>Convolvulus arvensis</i>	.	+	+	1	1
<i>Falcaria vulgaris</i>	.	.	+	+	1	1

Location	Sulkowice	Ślęzajowice	Samostrzelów	Kąty II	Dwikozły	Wawrzyniec	Mt	Owczary	Stary Przyłęp	Stare Objazdze	Krójnik Dolny	Lubin	Nasławice	Wysokie Skalki	Homole	Okraglica	Dlugi Gronik	Koźia Mt	Ząbkowa Mt	Grahowiec
Ch. Seslerietea variae																				
<i>Sesleria varia</i>	1
<i>Saxifraga paniculata</i>	1
Ch. Nardo-Callunetea																				
<i>Polygonatum vulgaris</i>	+	+	.	+	.	.	.	+	II
<i>Cuscutha epithymum</i>	.	+	+	1
<i>Potentilla erecta</i>	+	1
Ch. Koelerio glaucae-Corynephoretea canescens																				
<i>Sedum acre</i>	+	+	1
<i>Trifolium arvense</i>	+	2	1
Others																				
<i>Thymus pulegioides</i>	+	+	.	.	+	.	.	+	.	.	1	+	.	.	+	III
<i>Vincetoxicum hirundinaria</i>	+	+	.	.	.	+	.	+	.	.	+	+	.	.	+	.	+	.	+	III
<i>Pimpinella saxifraga</i>	+	+	+	+	.	.	2	+	+	.	.	III
<i>Salvia praensis</i>	+	+	1	1	.	.	+	II
<i>Orobanchus lutea</i>	+	+	+	+	+	.	.	+	+	+	+	+	.	II
<i>Briza media</i>	+	+	+	II
<i>Hypericum perforatum</i>	+	+	+	+	.	II
<i>Ranunculus acer</i>	.	.	.	1	+	+	II
<i>Festuca trachyphylla</i>	+	1	.	+	+	II
<i>Primula veris</i>	+	+	II
<i>Sanguisorba minor</i>	+	+	1	1
<i>Agrostis capillaris</i>	1
<i>Digitalis grandiflora</i>	2	.	+	.	.	1
<i>Laserpitium latifolium</i>	+	.	2	2	.	1
<i>Medicago lupulina</i>	+	+	.	.	.	1
<i>Sedum maximum</i>	.	+	+	.	.	.	+	1

Location	Sulkowice	Sędziszowice	Samostrzaków	Katy II	Dwikozy	Wawrzyniec	Owezary	Stary Przyłęp	Objazierze	Stare Krajnik	Dolny Lubin	Nastawice	Wysockie Skalki	Hornole	Okrąglica	Dlugi Gronik	Kozia Mt	Zamkowa Mt	Grobowiec
<i>Veronica chamaedrys</i>	+	+	+	.	.	1
<i>Alyssum alyssoides</i>	+	.	.	1
<i>Anthoxanthum odoratum</i>	+	.	.	1
<i>Arenaria serpyllifolia</i>	1
<i>Camelina microcarpa</i>	1
<i>Carex hirta</i>	1
<i>Carlina acaulis</i>	+	.	.	1
<i>Festuca</i> sp.	1
<i>Heracleum sphondylium</i>	+	.	.	1
<i>Lium catharticum</i>	+	.	.	1
<i>Orchis militaris</i>	1
<i>Quercus robur</i> C	1
<i>Rosa</i> sp. B	+	+	.	.	1
<i>Rosa</i> sp. C	+	1
<i>Rubus caesius</i>	1
<i>Senecio vulgaris</i>	1
<i>Solidago virgaurea</i>	+	.	.	1
<i>Polygonum vulgare</i>	2	.	1
<i>Turritis glabra</i>	1

Sporadic: Ch. Festuco-Bronetea, Festucetalia Valesiae: *Achillea collina* 9, *A. setacea* 5, *Ajuga genevensis* 12, *Alyssum montanum* 2, *Anthicum liliago* 9(1), *Ardisia hispida* 14, *Asperagus officinalis* 6(1), *Carex praecox* 6, *Eryngium campestre* 1, *Genista cruciata* 4, *Helianthemum nummularium* 1, *Hieracium benthii* 4, *Linum flavum* 4, *Oxytropis pilosa* 10, *Scabiosa canescens* 2, *S. columbaria* 8, *Teucrium chamaedrys* 4; Ch. Trifolio-Geranietea sanguinei: *Anthericum ramosum* 10(1), *Geranium sanguineum* 2, *Inula hirta* 5, *Lathyrus sylvestris* 16, *Lilianthus pyrenaicus* 15, *Polygonatum odoratum* 19(1), *Trifolium alpestre* 12, *T. medium* 17(2), *Verbascum lychnitis* 2; Ch. Quero-Fagetea: *Acer pseudoplatanus* B 16, *A. platanoides* A 5(1), *Actaea spicata* 19, *Aegopodium podagraria* 19, *Asplenium europaeum* 14, *Astrantia major* 18, *Carpinus betulus* A 19(2), *Clematis alpina* 18, *Cerasus avium* B 19, *Cruciata glabra* 19(1), *Euonymus verrucosa* B 19, *Fagus sylvatica* A 18(2), C 18, *Fraxinus excelsior* B 1, C 14, *Gallium odoratum* 19(4), *Geranium phaeum* 17, *Lilium martagon* 19, *Lonicera xylosteum* B 15, *Melittis melissophyllum* 19, *Milium effusum* 19, *Phyteuma spicatum* 18, *Poa nemoralis* 19, *Santicula europea* 19, *Sonchus aria* C 18, *Stachys sylvatica* 19, *Stellaria holostea* 19, *S. nemorum* 19, *Tilia cordata* B 5(1); Ch. Molino-Arenatheretea: *Angelica sylvestris* 16, *Bellis perennis* 14, *Deschampsia caespitosa* 17, *Genista pumonanthe* 16, *Gladiolus imbricatus* 16, *Leontodon autumnalis* 17, *Lotus corniculatus* 12, *Rhinanthus minor* 12; Ch. Artemisietea vulgaris: *Arenaria ab sinuatum* 11(2), *Berberis incana* 9, *Carduus crispus* 6, *C. nutans* 8(2), *Chaerophyllum aromaticum* 17, *Conyza canadensis* 8, *Cynoglossum officinale* 8, *Galium aparine* 1, *Melandrium album* 8, *Melilotus albus* 11, *Salidrosidea* 5, *Tanacetum vulgare* 12, *Urtica dioica* 11; Ch. Vaccinio-Piceetea: *Abies alba* B 18, *Pinus sylvestris* A 4, B 4(1), C 9, *Picea abies* A 17(2), B 14(1), C 14; Ch. Rhamno-Prunetea: *Cerasus fruticosa* B 5, *Comus sanguineus* B 1, C 14, *Rhamnus cathartica* B 2(1), *Viburnum opulus* C 14; Ch. Epilobietea angustifoliae: *Sambucus nigra* B 19(3), C 19; Ch. Agropyretea intermedio-repens: *Elymus hispidus* 2, *E. repens* 17, *Rumex crispus* 11; Ch. Betulo-Adensyleta: *Betula pendula* 5, *B. pubescens* 17, *Calamagrostis villosa* 18(1), *Senecio nemorensis* 18; Ch. Seslerietea variae: *Carduus glaucus* 15, *Phyteuma orbiculare* 14, *Scabiosa lucida* 15; Ch. Nardo-Callunetea: *Lathyrus tuberosus* 2, *Papaver rhoeas* 10, *Potentilla argentea* 11, *Vicia hirsuta* 7, *Viola arvensis* 8; Others: *Aesculus hippocastanum* B 1, *Alchemilla* sp. 17, *Betula pendula* A 5, B 5, C 5, *Calamagrostis villosa* 15(2), *Carex spicata* 18, *Euphrasia* sp. 14, *Festuca ovina* s.l. 12(2), *Frangula alnus* B 19, *Gymnadenia conopsea* 4, *Hieracium murorum* 18, *Jovibarba sobolifera* 14, *Lapsana squarrosa* 8, *Lavathera thunbergiaca* 6, *Listeria ovata* 14, *Lithospermum officinale* 5, *Melandrium rubrum* 18, *Mycelis muralis* 18, *Ononis arvensis* 17, *O. spinosa* 7, *O. tenuifolia* 15, *Paedanum alsaticum* 4, *Potentilla heptaphylla* 12, *Pulsatilla pratensis* 2, *Pyrus communis* A 5, B 1, *P. pyrifera* B 2, C 11, *Quercus robur* A 19(4), *Ranunculus bulbosus* 1, *Reseda phoenicea* 2, *Rhamnus cathartica* 16, *Sorbus* sp. A 18(1), B 18, C 14, *Stellaria graminea* 17, *Verbascum thapsus* 11, *Viola mirabilis* 19, *Viscaria vulgaris* 12(1).

DISCUSSION

In Poland *Orobanche caryophyllacea* mainly occurs in the Małopolska Upland (chiefly the Nida Basin and Middle Vistula River Valley), Lublin Upland, Roztocze, Przemyśl Foothills, Sudeten Foreland, Silesian Basin, Pieniny Mts and Pomerania: Lower Vistula and Oder rivers, Wolin island. A total of 160 localities of *O. caryophyllacea* are known in Poland, of which ca. 120 have been confirmed and documented by herbarium specimens or photographs. Approximately 60 sites have been confirmed after 2000. Many sites were noted in the 19th century and are now historical. *O. caryophyllacea* is one of the most sensitive species to changes in the phytocoenosis structure among species of the genus *Orobanche* found in Poland. The verification showed that the species had been incorrectly reported, for instance, from the Śląsko-Krakowska Upland, Małopolska Upland and adjacent areas. It was usually confused with *O. lutea* and *O. kochii*, which are frequent there. A verified and updated distribution map (Fig. 1) of the ATPOL map [137,138] shows considerable differences and it is a result of errors and difficulties in determining the genus *Orobanche*.

The herbarium revision and field investigations also showed that *Orobanche teucrii* reported from Poland in the Polish part of the Pieniny Mts [34, after Jasiewicz] or in the Lublin region [35] was reported incorrectly and the species was in fact *O. caryophyllacea*.

Orobanche caryophyllacea prefers xerothermic grasslands of the Festuco-Brometea class, fringe communities of the Trifolio-Geranietea sanguinei class, thermophilous meadows (Arrhenatherion elatioris alliance) of the Molinio-Arrhenatheretea class, rarely alpine grasslands Seslerietea variae class developing on calcareous substrate, cleared oak-hornbeam forests of the Querco-Fagetea class, such as sycamore maple in the Pieniny Mts, "Grabowiec" reserve in the Nida Basin. It colonizes soils such as shallow rendzinas, loess and chernozems. The species is recorded in lowland areas, from 29 m in Pomerania and Wielkopolska, 140–270 m in the belt of the Polish Uplands to 1050 m a.s.l. in the Pieniny Mts (Wysokie Skałki).

Orobanche caryophyllacea is oligophagous and parasitizes species of the family Rubiaceae, genus *Galium*: *G. mollugo*, *G. verum*, rarely *G. boreale*, sporadically *G. odoratum* and *Cruciata glabra*. *O. lutea* and *O. caryophyllacea* are some of the earliest flowering species of the genus *Orobanche* in Poland. The flowering peak is observed in late May and early June. *O. caryophyllacea* is characterized by the fact that it emits a strong scent resembling the smell of cloves. Representatives of the genus *Bombus* (Apidae) were the most frequently observed pollinating insects, al-

though the genus *Myrmica* (Formicidae) and other genera were also noted (Piwowarczyk unpublished).

The abundance of *Orobanche caryophyllacea* populations varies regionally in Poland and fluctuates considerably annually. Its populations are usually not very abundant and mostly comprise 5 to 20 specimens. The most abundant populations are recorded in Lower Silesia (Kamienny Grzbiet) – over 300 specimens [88], in the Nida Basin, e.g. Kików and Chomentówek – 200 specimens at each, Gartatowice, Samostrzałów, Grabowiec, Górk – 100 specimens each [5]. The populations in the Lublin Upland are also quite abundant and 50 specimens were recorded in Katy, Dobużek or Przeorsk [17].

Orobanche caryophyllacea is strictly protected in Poland (Regulation 2012). It is also included in the regional red lists and books: in Gdańsk Pomerania, CR [139]; Western Pomerania and Wielkopolska, E [140]; Sudeten Mts, EN [141]; Opole province, CR [104], Lower Silesia province, endangered, EN [142], Kujawy-Pomerania region, R (rare) [143], Południowopodlaska Lowland, DD [144], Proszowicki Plateau, EN [145], Małopolska Upland, VU [146]. The species is also vulnerable in neighbouring countries, i.e. Germany [147,148] and the Czech Republic [149].

The progressing process of secondary succession of tree and shrub vegetation, the density of the herb layer and the cessation of former management methods are the main threats to *Orobanche caryophyllacea*. The localities are also often situated near arable fields where they are exposed to chemical agents. The influence of invasive species also poses a considerable threat. *Heracleum sosnowskyi* has been moving worryingly close to the *O. caryophyllacea* population (Gipsowa Góra). Mass self-sowing of *Solidago gigantea* and *Calamagrostis epigejos* are observed at many sites. Many localities are at disturbed sites or at operating excavation sites (limestone, serpentinite). Only a minority of localities are protected: within national parks – Wolin and Pieniny National Parks; reserves – e.g. Brodogóry, Stary Przylep, Bielinek, Zbocza Płutowskie, Góra Św. Wawrzyńca, Gipsowa Góra, Stawska Góra, Machnowska Góra, Skarpa Dobużańska, Homole, Grabowiec, Zimne Wody; as ecological sites, e.g. Dwikozy, Owczary, or within Natura 2000 sites. This does not ensure the preservation of the species as active protection, which is not always introduced, is needed. At least some of the localities should be protected as ecological sites and active protection measures should be implemented: mowing or grazing of excessively developing field and herbaceous vegetation, while preserving the unique mosaic systems of grasslands and fringe communities, and nature monitoring. The abundance of the host species of the genus *Galium* should also be monitored.

Species biodiversity at the localities occupied by *Orobanche caryophyllacea* is also high. Many species extremely rare in Poland were observed when phytosociological relevés were performed in the communities with *O. caryophyllacea*. These include: *Achillea setacea*, *Adonis vernalis*, *Anthericum liliago*, *Cerasus fruticosa*, *Linum flavum*, *Orchis ustulata*, *Orobanche alba* subsp. *major*, *O. elatior*, *O. mayeri*, *Oxytropis pilosa*, *Phyteuma orbiculare*, *Peucedanum alsaticum*, *Reseda phyteuma*, *Scorzonera purpurea*, *Sesleria varia*, *Stipa joannis*, and other (Tab. 1).

Acknowledgements

The author thanks the herbarium curators and the contributors who made the data on the species available and helped during the field investigations. This work was supported by the Polish State Committee for Scientific Research (KBN grant no. NN303357733 (2008–2009) and NN303551939 (2010–2013).

REFERENCES

1. Piwowarczyk R. Róża francuska *Rosa gallica* L. na Przedgórzu Ilżeckim (Wyżyna Małopolska). Chrońmy Przyr Ojcz. 2006; 62: 55–60.
2. Piwowarczyk R. Distribution and phytocoenotic preferences of *Orobanche mayeri* (Suess. et Ronniger) Bertsch – a new species in Poland. Acta Soc Bot Pol. 2010; 79 (1 suppl): 52–53.
3. Piwowarczyk R. Rośliny naczyniowe wschodniej części Przedgórza Ilżeckiego (Wyżyna Małopolska). Prace Bot. 2010; 43: 1–344.
4. Piwowarczyk R. *Orobanche mayeri* (Suess. & Ronniger) Bertsch & F. Bertsch – a species new to Poland. Acta Soc Bot Pol. 2011; 80(3): 179–183. <http://dx.doi.org/10.5586/asbp.2011.020>
5. Piwowarczyk R. The genus *Orobanche* L. (Orobanchaceae) in the Małopolska Upland (S Poland): distribution, habitat, host preferences and taxonomic problems. Biodiv Res Conserv. 2012; 26: 3–22. <http://dx.doi.org/10.2478/v10119-012-0009-2>
6. Piwowarczyk R. *Orobanche bohemica* Čelak. (Orobanchaceae) at the eastern limit of its geographical range: new data on its distribution in Poland. Biodiv Res Conserv. 2012; 26: 53–59. <http://dx.doi.org/10.2478/v10119-012-0001-x>
7. Piwowarczyk R. Revised distribution and phytosociological data of *Orobanche coeruleascens* Stephan in Willd. (Orobanchaceae): Poland in relation to Central Europe. Biodiv Res Conserv. 2012; 26: 61–72. <http://dx.doi.org/10.2478/v10119-012-0007-4>
8. Piwowarczyk R. Revised distribution and plant communities of *Orobanche alsatica* and notes on the Orobanchaceae series *Alsaticae* in Poland. Biodiv Res Conserv. 2012; 26: 39–51. <http://dx.doi.org/10.2478/v10119-012-0008-3>
9. Piwowarczyk R. *Orobanche alba* subsp. *alba* and subsp. *major* (Orobanchaceae) in Poland: current distribution, taxonomy, plant communities, hosts, and seed micromorphology. Biodiv Res Conserv. 2012; 26: 23–38. <http://dx.doi.org/10.2478/v10119-012-0005-6>
10. Piwowarczyk R. *Orobanche purpurea* (Orobanchaceae) in Poland: current distribution, taxonomy, plant communities, and preferred hosts. Biodiv Res Conserv. 2012; 26: 73–81. <http://dx.doi.org/10.2478/v10119-012-0006-5>
11. Piwowarczyk R. A revision of distribution and historical analysis of preferred hosts of *Orobanche ramosa* (Orobanchaceae) in Poland. Acta Agrobot. 2012; 65(1): 53–62. <http://dx.doi.org/10.5586/aa.2012.043>
12. Piwowarczyk R. A revision of distribution and the ecological description of *Orobanche picridis* (Orobanchaceae) at the NE limit of its geographical range from Poland and Ukraine. Acta Agrobot. 2012; 65(1): 91–106. <http://dx.doi.org/10.5586/aa.2012.047>
13. Piwowarczyk R. Seed productivity in relation to other shoot features for endangered parasitic plant *Orobanche picridis* F.W. Schultz (Orobanchaceae). Polish J Ecol. 2013; 61(1): 55–64.
14. Piwowarczyk R., Kirpluk I. *Orobanche flava* (Orobanchaceae) w Ogrodzie Botanicznym Uniwersytetu Warszawskiego. Fragn Flor Geobot Polonica. 2011; 18(1): 163–165.
15. Piwowarczyk R., Przemyski A. New locality of *Orobanche coeruleascens* Stephan ex Willd. (Orobanchaceae) at the NW limit of its geographical range. Acta Soc Bot Pol. 2009; 78(4): 291–295. <http://dx.doi.org/10.5586/asbp.2009.038>
16. Piwowarczyk R., Przemyski A. The distribution and habitat preferences of the declining species *Orobanche arenaria* (Orobanchaceae) at the northern limit of its geographical range. Acta Soc Bot Pol. 2010; 79(1): 43–50. <http://dx.doi.org/10.5586/asbp.2010.007>
17. Piwowarczyk R., Chmielewski P., Cwener A. The distribution and habitat requirements of the genus *Orobanche* L. (Orobanchaceae) in SE Poland. Acta Soc Bot Pol. 2011; 80(1): 37–48. <http://dx.doi.org/10.5586/asbp.2011.006>
18. Piwowarczyk R., Chmielewski P., Gierczyk B., Piwowarski B., Stachyra P. *Orobanche pallidiflora* Wimm. & Grab. in Poland: distribution, habitat and host preferences. Acta Soc Bot Pol. 2010; 79(3): 197–205. <http://dx.doi.org/10.5586/asbp.2010.025>
19. Piwowarczyk R., Nobis M., Przemyski A. *Orobanche bartlingii* Griseb. (Orobanchaceae) in Poland: taxonomical position, distribution and habitat requirements. Biodiv Res Conserv. 2009; 13: 3–8. <http://dx.doi.org/10.2478/v10119-009-0001-7>
20. Pusch J. Orobanchaceae (Sommerwurzgewächse). In: Hegi G, editor. Illustrierte Flora von Mitteleuropa Bd. 6/1A, Lieferung 1. Jena: Weissdorn-Verlag; 2009. p. 10–91.
21. Kreutz C.A.J. *Orobanche*. The European broomrape species. Central and Northern Europe. Limburg: Natuurhistorisch Genootschap; 1995.

22. Beck G. Monographie der Gattung *Orobanche*. Bibl Bot. 1890; 19: 1–275.
23. Beck G. Orobanchaceae. In: Engler A, editor. Das Pflanzenreich IV. (261). Leipzig: Verlag von Wilhelm Engelmann; 1930.
24. Zázvorka J. Orobanchaceae Vent. Zárazovité. In: Goliašová K, editor. Flóra Slovenska. Bratislava: Veda; 1997. p. 460–529. (vol V/2).
25. Zázvorka J. Orobanchaceae – zárazovité. In: Slavík B, editor. Květena České Republiky. Praha: Academia; 2000. p. 477–513. (vol 6).
26. Smith JE. Remarks on some Foreign Species of *Orobanche*. London: Benjamin White and Son; 1798.
27. Teryokhin ES, Schibakina GB, Serafimovitsch NB, Kravtzova TI. Opredelitel Sarasycho-vych Flory SSSR. Sankt Petersburg: Nauka; 1993.
28. Schultz FW. Archives de la flore de France et d'Allemagne. Bitche: Haguena & Deux-Ponts; 1848.
29. Pujadas Salvà AJ. Novedades taxonómicas y nomenclaturalers en el género *Orobanche* L. (Orobanchaceae). Acta Bot Malacit. 2007; 32: 1–3.
30. Carlón L, Gómez Casares G, Laínz M, Moreno Moral G, Sánchez Pedraja Ó, Schneeweiss GM. Más, a propósito de algunas *Phelipanche* Pomel, *Boulardia* F. W. Schultz y *Orobanche* L. (Orobanchaceae) del oeste del Paleártico. Documentos Jard Bot Atlántico (Gijón). 2008; 6: 1–128.
31. Foley MJY. *Orobanche* L. In: Paiva J, Sales F, Hedge IC, Aedo C, Aldasoro JJ, Castroviejo S, et al., editors. Flora Iberica. Madrid: Real Jardín Botánico, CSIC; 2001. p. 32–72. (vol 14).
32. Guardiola M, Molero J, Sáez L, Alvarado JL, Rios AI, Bagaria G, et al. Noves aportacions al coneixement de la flora vascular de les comarques meridionals de Catalunya. IV. Orsis. 2012; 26: 245–258.
33. Román BC, Alfaro A, Torres Z, Satovic C, Pujadas A, Rubiales D. Genetic relationship among *Orobanche* species as revealed by RAPD analysis. Ann Bot. 2003; 91: 637–642. <http://dx.doi.org/10.1093/aob/mcg060>
34. Zarzycki K. Rośliny naczyniowe Pienin. Rozmieszczenie i warunki występowania. Kraków: PWN, Instytut Botaniki PAN; 1981.
35. Fijałkowski D. Flora roślin naczyniowych Lubelszczyzny. Lublin: Lubelskie Towarzystwo Naukowe; 1994. (vol 1).
36. Pawłowski B. Stosunki geobotaniczne Sądecczyzny. Prace Monogr Kom Fizjogr PAU. 1925; 1: 1–342.
37. Mirek Z, Musiał L, Wójcicki JJ. Polish herbaria. Polish Bot Stud Guideb. 1997; 18: 1–110.
38. Thiers B. Index Herbariorum: a global directory of public herbaria and associated staff. New York Botanical Garden's Virtual Herbarium [Internet]. 2014 [cited 2014 Aug 25]; Available from: <http://sciweb.nybg.org/science2/IndexHerbariorum.asp>
39. Mirek Z, Piękoś-Mirkowa H, Zajac A, Zajac M, editors. Flowering plants and pteridophytes of Poland – a checklist. Kraków: W. Szafer Institute of Botany, Polish Academy of Sciences; 2002. (Biodiversity of Poland; vol 1).
40. Matuszkiwicz W. Przewodnik do oznaczania zbiorowisk roślinnych Polski. Vademecum Geobotanicum. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN; 2006.
41. Zajac A. Założenia metodyczne "Atlasu rozmieszczenia roślin naczyniowych w Polsce". Wiad Bot. 1978; 22(3): 145–155.
42. Berdauf F. Flora Cracoviensis/Flora okolic Krakowa. Typis C.R. Universitatis Jagiellonicae, Cracoviae, VIII+448 pp.; 1859.
43. Schubert T. Ergebnisse der Durchforschung der schlesischen Gefäßpflanzenwelt im Jahre 1918. Jahres-Bericht Schles Ges vater Cult, Breslau, 1919; 96: 5–11.
44. Michalik S. Rośliny naczyniowe Ojcowskiego Parku Narodowego. Studia Naturae. 1978; 16(A): 1–171.
45. Urbisz A. Konspekt flory roślin naczyniowych Wyżyny Krakowsko-Częstochowskiej. Pr Nauk Univ Śląskiego w Katowicach. 2004; 2240: 1–285.
46. Urbisz A. Atlas rozmieszczenia roślin naczyniowych na Wyżynie Krakowsko-Częstochowskiej. Katowice: Centrum Dziedzictwa Przyrody Górnego Śląska; 2012.
47. Piwowarczyk R, Krajewski Ł. *Orobanche lutea* Baumg. (Orobanchaceae) in Poland: revised of distribution, plant communities and hosts. Biodiv Res Conserv. 2014. (in press).
48. Piwowarczyk R, Krajewski Ł. *Orobanche elatior* and *O. kochii* (Orobanchaceae) in Poland: current distribution, taxonomy and plant communities. Acta Soc Bot Pol. 2014. (in press.)
49. Bróż E. Walory geobotaniczne wybranych rezerwatów przyrody nieożywionej w Górzach Świętokrzyskich oraz problemy ich ochrony. Chrońmy Przyr Ojcz. 1988; 44(2): 18–34.
50. Głązek T. Flora kserotermiczna Wyżyny Sandomierskiej i Przedgórza Ilżeckiego. Kraków: Wyd. Art.-Graf.; 1968.
51. Głązek T. Ostnica Jana *Stipa joannis* na stoku doliny Kamiennej w Bałtowie (Przedgórze Ilżeckie). Chrońmy Przyr Ojcz. 1976; 32(5): 50–53.
52. Kucharczyk M. Distribution Atlas of vascular plants in the Middle Vistula River Valley. Lublin: UMCS Press; 2001.
53. Łuszczynska B. Kserotermiczna flora naczyniowa wybranych subregionów Niecki Nidziańskiej (Garb Pińczowski, Płaskowyż Szaniecki, wschodnia część Niecki Soleckiej). Fragm Flor Geobot Polonica. 1998; 5: 55–87.
54. Piotrowska H. Rośliny naczyniowe wysp Wolina i południowo-wschodniego Uznamu. Prace Kom Biol PTPN. 1966; 30(4): 3–283.
55. Schmidt WLE. Flora von Pommern und Rügen. 1. Aufl. 1840. In der Becker und Altendorff'schen Buchhandlung, Stettin; 2. Aufl. 1848. Vermehrt und verbessert von Dr. Baumgardt. Stettin: Verlag von Ferdinand Müller.
56. Müller W. Flora von Pommern. 3 Aufl. Stettin: Burmeister's Buchhandlung; 1911.
57. Szmałda P. Flora synantropijna Stargardu Szczecińskiego i Pyrzyc. Bad Fizjogr Pol Zach Botanika. 1974; 27: 227–261.

58. Holzfuss E. Beitrag zur Flora der Insel Wollin. Abhandlungen und Berichte der Pommerschen Naturforschenden Gesellschaft. 1920; 1: 82–87.
59. Celiński F. Pontyjskie zbocza koło Grędzca nad Jeziorem Miedwie. Chrońmy Przyr Ojcz. 1953; 3(9): 25–32.
60. Filipek M. Murawy kserotermiczne regionu dolnej Odry i Warty. Pr Kom Biol PTPN. 1974; 38: 1–110.
61. Ciaciura M, Myśliwy M. Stanowisko oleśnika górskiego *Libanotis pyrenaica* (Apiaceae) koło Grędzca nad Jeziorem Miedwie. Fragm Flor Geobot Polonica. 2005; 12(2): 281–290.
62. Gązak T. Rezerwat florystyczno-dydaktyczny „Stary Przylep-Przysiółek”. Szczecin: Wojewódzki Konserwator Przyrody w Szczecinie [mscr]; 1971.
63. Rätzel S, Zimmermann F. Verbreitung der Arten der Gattung *Orobanche* L. in Brandenburg und Berlin. Verh Bot Ver Berlin Brandenburg. 1999; 132: 19–101.
64. Ascherson P. Flora der Provinz Brandenburg, der Altmark und des Herzogthums Magdeburg, Berlin; 1864.
65. Filipek M. Projektowany rezerwat leśno-stepowy pod Raduniem nad Dolną Odrą. Bad Fizjogr Pol Zach. 1960; 6: 173–187.
66. Schäde J. Flora des Oderbruchs in der Mark Brandenburg. Oesterreichisches Botanisches Wochenblatt. 1854; 4: 356–359, 372–373, 394–396.
67. Ascherson P, Liebe T. Verhandlungen des botanischen Vereins für die Provinz Brandenburg und die angrenzenden Länder. 8. Jahrgang. Berlin: Kommissions-Verlag von Rudolph Gaertner; 1866.
68. Schulz R. Eine floristische und geologische Betrachtung des märkischen unteren Odertales. Verh Bot Ver Prov Brandenburg. 1916; 58: 76–105.
69. Schulz R. Zweiter Beitrag zur Flora des märkischen unteren Odertales. Bot Ver Prov Brandenburg. 1919; 61: 82–96.
70. Schulz R. Über die Odertalabgänge zwischen Nieder Lübbichow und Bellinchen. Verh. Bot Ver Prov Brandenburg. 1924; 66: 21–22.
71. Hueck K. Das Keudell'sche Naturschutzgeniet Bellinchen a.d. Oder. Neudamm: Verlag von J. Neumann, 1927.
72. Markgraf F. Vegetationsstudien im Naturschutzgebiet Bellinchen. Naturdenkmalpflege u. Naturschutz in Beril u. Brandenburg, Beih. 1937; 1: 1–16.
73. Brzoska F. Ökologische Untersuchungen im v. Keudell-schen Naturschutzgebiet Bellinchen a. d. O. und Umgebung unter besonderer Berücksichtigung der osmotischen Werte. Beitr. zur Naturdenkmalpf. Bd. 16, Berlin; 1937.
74. Celiński F, Filipek M. Flora i zespoly roślinne leśno-stepowego rezerwatu w Bielinku nad Odrą. Bad Fizjogr Pol Zach B. 1958; 4: 5–198.
75. Zająć A, Ciaciura M, Zająć M. Waloryzacja przyrodnicza rezerwatu przyrody Bielinek. Opracowanie wykonane na zlecenie Konserwatora Przyrody w Szczecinie [mscr]. 1992.
76. Ruhmer G, Paeske F, Hunger E, Zechert P. Bericht nebst Beiträgen zur Flora des nordöstlichen Teiles der Provinz Brandenburg. Verh Bot Vereins Brandenburg. 1883; 25: 182–211.
77. Barańska K, Żmihorski M. Stanowiska rzadkich gatunków roślin muraw kserotermicznych w Cedyńskim Parku Krajobrazowym (NW Polska). Bad Fizjogr Pol Zach B. 2007; 56: 163–172.
78. Dietrich A. Flora Marchica oder Beschreibung der in der Mark Brandenburg wildwachsenden Pflanzen. Berlin: L. Oehmigke; 1841.
79. Huth E. Flora von Frankfurt a. Oder und Umgegend. 3 Aufl. Frankfurt: 1909.
80. Drewniak E. Urodzaj na zarazy. Bociek – Biuletyn Klubu Przyrodników. 2013; 114(2): 28–29.
81. Ascherson P, Graebner P. Flora des nordost-deutschen Flachlandes (ausser Ostpreussen). Berlin: Verlag von Gebrüder Borntraeger; 1898/99.
82. Szulczewski JW. Wykaz roślin naczyniowych w Wielkopolsce dotąd stwierdzonych. PTPN Wydz Mat-Przyr, Pr Kom Biol. 1951; 12(6): 1–128.
83. Limprecht G. Bericht über eine mit Unterstützung des Präsidiums der Schlesischen Gesellschaft unternommene botanische Reise nach dem Schlawa-See und dessen Umgebung. Jahrb Schles Ges Vaterl Cultur. 1871; 48: 106–119.
84. Fick E. Flora von Schlesien preussischen und österreichischen Anteils, enthaltend die wildwachsenden, verwilderten und angebauten Phanerogamen und Gefäß-Cryptogamen. 164 + 571 pp. J. U. Kern's Verlag, Breslau; 1881.
85. Schube T. Verbreitung der gefäßpflanzen in Schlesien preussischen und österreichischen Anteils. Breslau: R. Nischowsky; 1903.
86. Schube T. Ergebnisse der Durchforschung der schleischen Gefäßpflanzenwelt im Jahre 1928. Jahres-Bericht Schles Ges vater Cult Breslau. 1929; 101: 88–96.
87. Scholtz H. Flora der Umgegend von Breslau. Breslau: Schulz & Comp. 1843.
88. Szczęśniak E, Kącki Z. Materials to the flora of Kamienny Grzbiet Ridge (Śleża Massif, Sudety Foreland). Acta Bot Siles. 2004; 1: 85–90.
89. Schube T. Ergebnisse der Durchforschung der schleischen Gefäßpflanzenwelt im Jahre 1914. Jahres-Bericht Schles Ges vater Cult Breslau. 1915; 92: 43–61.
90. Schalow E. Ergebnisse der Schlesischen Phanerogamenforschung im Jahre 1935. Jahres-Bericht Schles Ges vater Cult Breslau. 1936; 108: 66–81.
91. Wacker K. Uebersicht der Phanerogamenflora von Kulm. I und II. Nebst Nachträgen. – Programm der Realschule bezw. höheren Bürgerschule zu Kulm (1861–1862).
92. Abromeit J, Neuhoff W, Steffen H. Flora von Ost- und Westpreussen: 1/1–25 (1898): 1–402, 2/26–43 (1903): 403–684, 3/44–49 (1926): 685–780. Kommissionssverlag Gräfe und Unzer, Berlin, Königsberg.
93. Scholz JB. Vegetationsverhältnisse des preussischen Weichselgeländes Tom 11 z Mitteilungen des Coppernicus-Vereins für Wissenschaft und Kunst zu Thorn. E. Lambeck; 1896.
94. Klinggräff CJ. Die Vegetationsverhältnisse der Provinz Preussen und Verzeichniss der in derselben bisher

- gefundenen Phanerogamen. In Commission bei Eduard Levysohn, Marienwender, viii + 173 pp.; 1866.
95. Scholz J.B. Die Pflanzengenossenscheften Westpreussens. Schriften der naturforschenden gesellschaft in danzig. Danzig: Kommissions Verlag von Wilhelm Engelmann in Leipzig; 1905.
96. Preuss H. Die pontischen Pflanzenbestände im Weischelgebiet. Beitr. zur Natur Bd II, H 4; Berlin; 1912.
97. Ceynowa M. Nowe i rzadsze gatunki roślin kwiatowych w obszarze dolnej Wisły. Fragm Flor Geobot. 1963; 9(2): 203–208.
98. Bock W. Taschenflora von Bromberg (Netzebezirk), Bydgoszcz; 1908.
99. Ritschl G. Flora des Grossherzogthums Posen. Berlin; 1850.
100. Wimmer F, Grabowski H. Flora Silesiae. I, xxiv+272+352 pp. Vratislaviae: G. T. Korn; 1829.
101. Wimmer F. Flora von Schlesien preussischen und österreichischen Anteils. Breslau: Verlag von Ferdinand Hirt; 1841.
102. Sendek A. Charakterystyka geobotaniczna rezerwatu Gipsowa Góra koło Dzierżysławia. Zesz Przyr Opol Tow Przyj Nauk. 1981; 26: 3–24.
103. Nowak S, Nowak A, Spalek K. Zarazy – tępić, czy chronić? Przyroda Górnego Śląska. 1998;11:16.
104. Nowak A, Nowak S. Zaraza przytuliowa – *Orobanche caryophyllacea* Sm., In: Nowak A, Spalek K, editors. Czerwona księga roślin województwa opolskiego. Rośliny naczyniowe wymarłe, zagrożone i rzadkie. Opole: Opol. Tow. Przyj. Nauk; 2002. p. 140.
105. Schube T. Ergebnisse der Durchforschung der schlesischen Gefässpflanzenwelt im Jahre 1904. Jahres-Bericht Schles Ges vater Cult Breslau. 1905; 82: 41–64.
106. Klinggraff C.J. Nachtrag zur Flora von Preussen. iv + 172 pp. Marienwerder: Commission bei Eduard Levysohn; 1854.
107. Loster S. Dolina Wierzbówka: 8. Ocena flory za pomocą wskaźników liczbowych. Prace Bot. 1985; 13: 29–58.
108. Jastrzębowski W. Rośliny ciekawsze znalezione w Królestwie Polskiem. Pam Warsz Umiejętności Czystych i Stosowanych. 1829; 1(4): 183–194.
109. Dziubałtowski S. Stosunki geobotaniczne nad dolną Nidą. Pamiętnik Fizjograf Kraków. 1916;Dz. III B. 23: 107–202.
110. Szwagrzyk J. Flora naczyniowa Niecki Nidziańskiej. In: Kleczkowski AS, editor. Wartości środowiska przyrodniczego Niecki Nidziańskiej i zagadnienie jego ochrony. Część 2. Studia Ośrodka Dokumentacji Fizjograficznej. 1987; 15: 17–91.
111. Głazek T, Łuszczyska B. Carici flaccae-Tetragonalobeteum maritime – a new plant association. Fragm Flor Geobot. 1994; 39(1): 277–290.
112. Kornaś J, Medwecka-Kornaś A, Towpasz K. Rośliny naczyniowe Pogórza Ciężkowickiego (Karpaty Zachodnie). Prace Bot. 1996; 28: 1–170.
113. Motyka J. O niektórych rzadszych roślinach naczyniowych z okolic Grybowa. Fragm Flor Geobot. 1956; 2(1): 3–36.
114. Kaźmierczakowa R, Perzanowska J. Notatki florystyczne z Pienin. Fragm Flor Geobot Polonica. 2001; 8: 3–9.
115. Wołoszczak E. Zapiski botaniczne z Karpat Sądeckich. Spraw Komis Fizjogr AU. 1895; 30: 174–206.
116. Gustawicz B. Przyczynek do flory pienińskiej. Pam Tow Tatrz. 1881; 6: 1–23.
117. Berdau F. Flora Tatr, Pienin i Beskidu Zachodniego. Warszawa: Kasa im. J. Mianowskiego; 1890.
118. Kaźmierczakowa R. Kserotermiczne murawy i zarośla Pienińskiego Parku Narodowego. Studia Naturae. 2004; 49: 277–196.
119. Herbich F. Botanischer Ausflug in die galizisch-karpatischen Alpen des Sandezer Kreises. Flora. 1834; 17: 561–575.
120. Kaźmierczakowa R. *Orobanche alba* Stephan ex Willd. – zaraza macierzankowa. In: Mirek Z, Piękoś-Mirkowa H, editors. Czerwona Księga Karpat Polskich. Rośliny naczyniowe. Kraków: Instytut Botaniki im. W. Szafera; 2008. p. 314–315.
121. Kaźmierczakowa R. Roślinność naskalna i napiargowa Pienińskiego Parku Narodowego. Studia Naturae. 2004; 49: 253–276.
122. Zubrzycki J. Flora Pienin. Rośliny naczyniowe. Spraw Komis Fizjogr AU. 1894; 29: 70–95.
123. Skórczewski B. Flora Krynic i jej okolic. Kraków: 1911.
124. Łapczyński K. Z powiatu trockiego do Szczawnicy. Pam Fizjogr. 1892; 12(3): 71–128.
125. Ćwikliński E, Głowacki Z. Atlas florystyczny Doliny Bugu. Rozmieszczenie roślin naczyniowych (Geobotanical atlas of Bug river valley). Phytocoenosis. 2000;12(N.S.) Suppl Cartogr Geobot. 12(1): 1–320.
126. Błoniski F. Przyczynek do flory jawnokwiatowej i skrytokwiatowej naczyniowej kilkunastu okolic kraju. Pam Fizjograf. 1892; 12(3): 131–149.
127. Halamski AT, Piwowarczyk R. Graines d'Orobanches comme critère taxonomique: information sur les travaux en cours. Bull Mens Soc Linn Lyon. 2008; 77(3–4): 37–40.
128. Bróż E, Nobis M, Piwowarczyk R. Nowe stanowiska *Orobanche picridis* w Polsce. Chrońmy Przyr Ojcz. 2001; 57(5): 101–104.
129. Głązek T. Roślinność kserotermiczna Wyżyny Sandomierskiej i Przedgórza Ilżeckiego. Monogr Bot. 1968; 25: 1–135.
130. Przemyski A, Stachurski M. Stan zachowania szaty roślinnej i problemy ochrony rezerwatu „Ulów” koło Bałtowa na Wyżynie Sandomierskiej. In: Puszkarska T, editor. Bioróżnorodność obszarów stycznych Kotliny Sandomierskiej, Wyżyny Kielecko-Sandomierskiej oraz Wyżyny Lubelskiej. Sandomierz: Towarzystwo Naukowe Sandomierskie, Wyższa Szkoła Humanistyczno-Przyrodnicza; 1999. p. 23–42.
131. Dziubałtowski S. O zbiorowiskach roślinnych godnych ochrony w Sandomierskiem i Opatowskim. Kosmos. 1922; 47(1–3): 30–38.

132. Sikorski R. Zaraza przytuliowa *Orobanche caryophyllacea* Sm. w Parku Krajobrazowym Podlaski Przełom Bugu. *Acta Sci Pol Biologia*. 2004; 3(1): 89–91.
133. Krotoska T, Piotrowska H, Skuratowicz W. Notatki florystyczne z Zamojszczyzny. Floristical notes from the region of Zamość. *Fragm Flor Geobot*. 1957; 3(1): 21–29.
134. Kotula B. Spis roślin naczyniowych z okolicy Przemyśla. *Spraw Komisji Fizjogr AU*. 1881; 15: 1–90.
135. Mądalski J. Orobanchaceae. In: Pawłowski B, editor. *Flora Polska*. Warszawa; 1967; 11: 25–53.
136. Skiba S, Drewnik M, Prędko R, Szumec R. Gleby Bieszczadzkiego Parku Narodowego + Mapa Gleb BdPN w skali 1:50 000. Monografie Bieszczadzkie. Ustrzyki Dolne; 1998; 2.
137. Zając A, Zając M, editors. *Atlas rozmieszczenia roślin naczyniowych w Polsce*. Kraków: Nakładem Pracowni Chorologii Komputerowej Instytutu Botaniki Uniwersytetu Jagiellońskiego; 2001.
138. Zając M, Zając A, Zemanek B, editors. *Flora Cracoviensis Secunda (Atlas)*. Cracow: Laboratory of Computer Chorology, Institute of Botany, Jagiellonian University; 2006.
139. Markowski R, Buliński M. Ginace i zagrożone rośliny naczyniowe Pomorza Gdańskiego. *Acta Bot Casab Monogr*. 2004; 1: 1–75.
140. Żukowski W, Jackowiak B. List of endangered and threatened vascular plants in Western Pomerania and Wielkopolska (Great Poland). In: Żukowski W, Jackowiak B, editors. *Endangered and threatened vascular plants of Western Pomerania and Wielkopolska*. Poznań: Department of Plant Taxonomy of Adam Mickiewicz University in Poznań; 1995; 3: 9–96.
141. Fabiszewski J, Kwiatkowski P. Threatened vascular plants of the Sudeten Mountains. *Acta Soc Bot Pol*. 2002; 71(4): 339–350.
142. Kącki Z, Dajdok Z, Szczęśniak E. Czerwona lista roślin naczyniowych Dolnego Śląska. In: Kącki Z, editor. *Zagrożone gatunki flory naczyniowej Dolnego Śląska*. Wrocław: Instytut Biologii Roślin, Uniwersytet Wrocławski, Polskie Towarzystwo Przyjaciół Przyrody „Pro Natura”; 2003. p. 9–65.
143. Rutkowski L. Rośliny naczyniowe – *Tracheophyta*. In: Buszko J, Kasprzyk K, Pawlikowski T, Przystański A, Rutkowski L, editors. Czerwona lista roślin i zwierząt ginących i zagrożonych w regionie kujawsko-pomorskim. *Acta Univ Nicolai Copernici. Biologia LIII, Suplement Nauki Mat.-Przyr*; 1997. p. 5–20.
144. Głowacki Z, Falkowski M, Krechowski J, Marciniuk J, Marciniuk P, Nowicka-Falkowska K, et al. Czerwona lista roślin naczyniowych Niziny Południowopodlaskiej. *Chrońmy Przyr Ojcz*. 2003; 2: 5–41.
145. Towpasz K, Kotańska M. Endangered and threatened vascular plants in the Proszowice Plateau (Małopolska Upland, southern Poland). *Nature Conserv*. 2001; 58: 69–81.
146. Bróż E, Przemyski A. The red list of vascular plants in the Wyżyna Małopolska upland (S Poland). In: Mirek Z, Nikel A, editors. *Rare, relict and endangered plants and fungi in Poland*. Kraków: W. Szafer Institute of Botany, Polish Academy of Sciences; 2009, p. 123–136.
147. Korneck D, Schnittler M, Vollmer I. Rote liste der Farn- und Blütenpflanzen (Pteridophyta & Spermatophyta) Deutschlands. *Schrift Vegetationsk*. 1996; 28: 21–187.
148. Ludwig G, May R, Otto C. Verantwortlichkeit Deutschlands für die weltweite Erhaltung der Farn- und Blütenpflanzen – vorläufige Liste. *BfN-Skripten*. 2007; 220: 1–120.
149. Procházka F, editor. Červený a černý seznam cévnatých rostlin České republiky (stav v roce 2000). Praha: Příroda; 2001.

Orobanche caryophyllacea (Orobanchaceae) w Polsce: rozmieszczenie, taksonomia, fitocenozy i żywiciele

Streszczenie

Zaraza przytuliowa *Orobanche caryophyllacea* Sm. (Orobanchaceae) należy do gatunków europejsko-zachodnioazjatyckich. Występuje w Europie od Francji, poprzez południową Anglię, Holandię, Niemcy, Polskę, Estonię, region śródziemnomorski do Azji Mniejszej, Kaukazu i Iranu. *O. caryophyllacea* występuje w Polsce głównie na Wyżynie Małopolskiej (zwłaszcza Niecka Nidziańska, Małopolski Przełom Wisły), Wyżynie Lubelskiej, Roztoczu, rzadko na Pogórzu Przemyskim, Przedgórzu Sudeckim i w Kotlinie Śląskiej, na Pomorzu: Dolna Wisła i Odra, Wyspie Wolin oraz w Pieninach. Liczba stanowisk *O. caryophyllacea* w Polsce wynosi ponad 160, z czego ok. 120 zostało udokumentowanych okazami zielnikowymi lub fotografią. Ok. 60 stanowisk zostało potwierdzonych po 2000 roku. Wiele ze stanowisk to notowania XIX wieczne i należą już do historycznych. Weryfikacja wykazała, że gatunek ten został pomyłkowo podawany m.in. z Wyżyną Śląsko-Krakowską, z wielu stanowisk na Wyżynie Małopolskiej. Mylony był najczęściej z często tam występującymi *O. lutea* i *O. kochii*. Rewizja zielnikowa i badania terenowe wykluczyły również błędnie podany z Polski gatunek *O. teucrii*, m.in. z Pienin, czy z Lubelszczyzny. Nutowania te dotyczyły *O. caryophyllacea*. Zaraza przytulinowa należy do oligofagów i pasożytuje w Polsce na gatunkach z rodziny Rubiaceae, z rodzaju *Galium*: *G. mollugo*, *G. verum*, rzadko *G. boreale*, sporadycznie *G. odoratum* oraz *Cruciata glabra*. Preferuje murawy kserotermiczne z klasy Festuco-Brometea, zbiorowiska okrajkowe z klasy Trifolio-Geranietea sanguinei, ciepłolubne łąki (Arrhenatherion elatioris) z klasy Molino-Arrhenatheretea, rzadko wysokogórskie murawy

rozwijające się na podłożu wapiennym Seslerietea variae, prześwietlone zbiorowiska grądowe (np. jaworyny w Pieninach, grąd na gipsie w rezerwacie Grabowiec w Niedźwiedziczej) z klasy Querco-Fage-tea. Gatunek notowany jest na terenach nizinnych, od 29 m na Pomorzu i Wielkopolsce, poprzez 140–270 m w pasie Wyżyn Polskich, do 1050 m n.p.m. w Pieni-

nach (Wysokie Skałki). Należy do gatunków ściśle chronionych w Polsce. Znajduje się również na regionalnych czerwonych listach i w ksiągach. Zagrożeniem dla gatunku jest przede wszystkim postępujący proces sukcesji wtórnej roślinności drzewiastej i krzewiastej, a także zwarcie warstwy zielnej, oraz zaniechanie dawnych metod użytkowania.

Handling Editor: Elżbieta Weryszko-Chmielewska

This is an Open Access digital version of the article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution 3.0 License (creativecommons.org/licenses/by/3.0/), which permits redistribution, commercial and non-commercial, provided that the article is properly cited.

©The Author(s) 2014 Published by Polish Botanical Society